

Ministerie van Veiligheid en Justitie
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Amsterdam, 20 januari 2017

Onderwerp: Internetconsultatie Uitvoeringswet Algemene Verordening Gegevensbescherming

Geachte heer, mevrouw,

NDP Nieuwsmedia, de brancheorganisatie voor nieuwsbedrijven, heeft met grote belangstelling kennisgenomen van de internetconsultatie over het wetsontwerp voor de Uitvoeringswet Algemene Verordening Gegevensbescherming (hierna: 'AVG') en maakt graag gebruik van de mogelijkheid om op het wetsontwerp te reageren.

NDP Nieuwsmedia draagt de kracht en maatschappelijke functie van nieuwsmedia uit en behartigt de zakelijke en journalistieke belangen van de aangesloten lidbedrijven. NDP Nieuwsmedia vertegenwoordigt veertien nieuwsbedrijven die gezamenlijk 39 nieuwsmerken uitgeven.¹

Inleiding

In het journalistieke bedrijf kunnen in relatie tot de AVG de volgende aspecten worden onderscheiden:

- a. de totstandkoming van journalistieke producties, inclusief de voorbereidende onderzoeksfase;*
- b. de relatie met (betalende) abonnees; en*
- c. de relatie met bezoekers van websites/apps en luisteraars en kijkers, al dan niet in verband met advertenties.*

Wat de onderdelen b. en c. betreft zijn nieuwsmedia – net als andere partijen die diensten aan consumenten aanbieden – gebonden aan privacyregulering. In deze consultatiebijdrage richt NDP Nieuwsmedia zich exclusief op onderdeel a, het journalistieke werk zélf. Naar de opvatting van NDP Nieuwsmedia dient het journalistieke werk geheel uitgezonderd te worden van privacyregulering. Daarom verzoekt NDP Nieuwsmedia u om de ruimte die de AVG biedt volledig te benutten.

De AVG kent als beginselen voor gegevensbescherming onder meer transparantie, doelbinding, minimale gegevensverwerking en een verantwoordingsplicht. Deze algemene beginselen laten zich niet verenigen met de functie die journalistieke media uitoefenen. In de onderzoeksfase

---

¹ Zie bijlage 1 voor een overzicht van de leden van NDP Nieuwsmedia en hun nieuwsmerken.

moeten redacties in vertrouwelijkheid kunnen werken. In de publicatiefase moeten zij alle ruimte hebben om het nieuws te brengen op de wijze waarop zij dat zelf nodig achten. De AVG is niet geschikt en niet bedoeld om het gebruik van persoonsgegevens 'voor journalistieke doeleinden' te reguleren.

Noodzaak ruimere uitzondering 'voor journalistieke doeleinden'

Nederland kent een traditie van persvrijheid en behoort op dit vlak tot de mondiale top. In die traditie past dat Nederland een ruime uitzondering formuleert voor gebruik van persoonsgegevens 'voor journalistieke doeleinden'.

Privacybescherming en persvrijheid kunnen soms botsen. Journalisten moeten bij het verwerken van persoonsgegevens niet op voorhand in hun taakuitoefening worden belemmerd. Voorafgaand toezicht op de pers (censuur) is in Nederland verboden. In concrete gevallen zal de rechter achteraf moeten beoordelen of een publicatie rechtmatig was, of dat de bescherming van privacy of persoonsgegevens moet prevaleren. De Nederlandse rechter kan voor deze beoordeling uitstekend uit de voeten met artikel 6:162 BW, binnen het kader van de rechtspraak van het EHRM.

Als de Nederlandse wetgever niettemin op enig onderdeel een beperking op de grondrechten van vrije nieuwsgaring en vrijheid van meningsuiting zou willen aanbrengen, dan dient die beperking goed gemotiveerd te zijn en te voldoen aan eisen van subsidiariteit en proportionaliteit. Het in consultatie gegevens wetsontwerp schiet hierin tekort. Bovendien is een enkele verwijzing naar de wens om de exceptie 'voor journalistieke doeleinden' beleidsneutraal te implementeren onvoldoende. De AVG breidt de bescherming van persoonsgegevens op vele punten uit. Ook zijn ook de journalistieke werkprocessen aan verandering onderhevig. Het is daarom bepaald niet vanzelfsprekend om de implementatie van de Privacyrichtlijn in de Wet bescherming persoonsgegevens ('Wbp') van meer dan twintig (!) jaar geleden als uitgangspunt te nemen, wat feitelijk het geval is bij een beleidsneutrale implementatie. Gegeven alle veranderingen, zowel ten aanzien van de bescherming van persoonsgegevens als ten aanzien van de journalistiek, bepleit NDP Nieuwsmedia het maken van een hernieuwde afweging. Een beleidsneutrale implementatie zou anders een verslechtering betekenen van de bescherming van de journalistiek.

Toepasselijkheid AVG belemmering journalistiek

Mr. Otto Volgenant, toonaangevend advocaat op het terrein van persvrijheid, heeft voor NDP Nieuwsmedia een rapport opgesteld waarin het juridische speelveld in detail is geanalyseerd.² Aan de hand van een aantal concrete voorbeelden wordt geïllustreerd dat toepassing van de AVG zal wringen met de journalistieke praktijk. Zie hiervoor bijgaand rapport, hoofdstuk E: Illustraties van het dreigende 'chilling effect'. De voorbeelden gaan onder meer over vertrouwelijkheid van de onderzoeksfase, bronbescherming, historisch onderzoek, datalekken, user generated content en online archieven. Die voorbeelden illustreren dat de uitzondering 'voor journalistieke doeleinden' voldoende ruim zal moeten zijn. Als dat niet het geval is, dreigt in allerlei opzichten een 'chilling effect'. Dit effect dreigt met name als individuele klagers zich

---

² Zie bijgevoegd memorandum 'Implementatie AVG – uitzondering journalistieke doeleinden'

jegens de nieuwsmedia kunnen beroepen op de AVG, waardoor een zekere vorm van systeemtoezicht op de media door toezichthoudende autoriteiten zoals de Autoriteit Persoonsgegevens ontstaat. Daarbij spelen ook kosten van procedures en zelfcensuur een rol.

De conclusie van het rapport is dat de Nederlandse wetgever álle artikelen van de AVG die op grond van artikel 85 AVG uitgezonderd mogen worden in het kader van de journalistieke exceptie, daadwerkelijk dient uit te zonderen. In het rapport wordt hiertoe een concrete tekstsuggestie gedaan.

Een te beperkte invulling van de uitzondering ‘voor journalistieke doeleinden’ leidt tot een verstoring van het evenwicht dat volgens het Europese Hof voor de Rechten van de Mens gevonden moet worden tussen bescherming van privacy en vrijheid van meningsuiting. De balans zal dan doorslaan naar de bescherming van persoonsgegevens en ten koste gaan van de persvrijheid.

Conclusie

Het is niet alleen onnodig maar ook onwenselijk om voor de journalistiek een minder ruime uitzondering te implementeren dan de AVG toestaat.

In het belang van persvrijheid dient het journalistieke werk te worden uitgezonderd van toepasselijkheid van het regime van bescherming van persoonsgegevens. Zo kan een dreigend ‘chilling effect’ worden voorkomen. NDP Nieuwsmedia verzoekt u om de ruimte die de AVG biedt voor een uitzondering ‘voor journalistieke doeleinden’ volledig te benutten en het wetsontwerp dienovereenkomstig aan te passen.

Met vriendelijke groet,

Tom Nauta
directeur

Bijlagen: overzicht van de leden van NDP Nieuwsmedia en hun nieuwsmerken en memorandum ‘Implementatie AVG – uitzondering journalistieke doeleinden’

Bijlage 1

Lidbedrijven NDP Nieuwsmedia

- ANP
- Koninklijke BDU Uitgevers
- Concentra Media Nederland
- Erdee Media Groep
- FD Mediagroep
- NDC mediagroep
- Nedag Uitgevers
- NRC Media
- De Persgroep Nederland
- RTL Nieuws
- Sanoma Media Netherlands
- Telegraaf Media Groep
- WPG Uitgevers
- Young & Connected

Nieuwsmerken

- 7Days
- AD
- ANP
- Barneveldse Krant
- BN DeStem
- BNR Nieuwsradio
- Brabants Dagblad
- Dagblad De Limburger
- Dagblad van het Noorden
- Editie NL
- Eindhovens Dagblad
- Het Financieele Dagblad
- Friesch Dagblad
- De Gelderlander
- De Gooi- en Eemlander
- Haarlems Dagblad
- Kidsweek
- Leeuwarder Courant
- Leidsch Dagblad
- Limburgs Dagblad
- Metro
- Nederlands Dagblad
- Noordhollands Dagblad
- NRC Handelsblad
- nrc.next
- NU.nl
- Het Parool
- PZC
- Reformatorisch Dagblad
- RTL Nieuws
- RTL Z
- de Stentor
- De Telegraaf
- Topics
- Trouw
- De Twentsche Courant
Tubantia
- de Volkskrant
- Vrij Nederland
- IJmuider Courant

MEMORANDUM

Van: Otto Volgenant, Boekx Advocaten
Aan: NDP Nieuwsmedia
Onderwerp: Implementatie artikel 85 AVG
Datum: 20 januari 2017

Inhoudsopgave

A. Samenvatting en conclusie	p. 1
B. Relevante rechtspraak HvJEU, EHRM en Nederlandse rechter	p. 3
1. Inleiding	
2. Privacyrichtlijn en HvJEU	
3. EHRM: balans tussen artikel 8 en artikel 10 EVRM	
4. Tussenconclusie EU-recht en EVRM	
5. De Wbp, de Richtsnoeren en Nederlandse rechtspraak	
6. Conclusie	
C. Analyse van de ruimte die artikel 85 AVG biedt voor een journalistieke exceptie	p. 11
1. De invulling van de journalistieke exceptie in de huidige Wbp	
2. De ruimte voor een journalistieke exceptie in de AVG	
3. Vergelijking van de AVG en de huidige Wbp	
4. Toezicht door de ‘toezichthoudende autoriteit’	
D. Het wetsontwerp zoals	p. 14
1. Analyse van het wetsontwerp zoals in consultatie gegeven	
2. Tekstsuggestie voor artikel 41 Uitvoeringswet AVG waarbij wél een voldoende ruime uitzondering voor journalistiek wordt gemaakt - in lijn met de ruimte die de AVG daartoe biedt	
E. Het dreigende ‘chilling effect’	p. 15
1. Zes voorbeelden	
2. Analyse van de mogelijke nadelige consequenties van de bepalingen van de AVG	
3. Wat is het risico van de AVG voor de vrijheid van meningsuiting c.q. de journalistiek?	
4. Toezicht door de ‘toezichthoudende autoriteit’	
5. De zes voorbeelden nader bekeken	
6. Internationale aspecten	
7. Conclusie: een verkillend effect	
Bijlage 1: Relevante regelgeving	p. 24
Bijlage 2: Voorbeelden Nederlandse uitspraken over de Wbp en de uitingsvrijheid	p. 41

A. Samenvatting en conclusie

Er bestaat een inherente spanning tussen privacybescherming en vrijheid van meningsuiting. Deze twee grondrechten staan vaak recht tegenover elkaar. De media maken op vele manieren gebruik van persoonsgegevens. Het is de rol van de pers om in het openbaar verslag te doen van kwesties van publiek belang. Daarbij zal waar nodig ook aandacht moeten worden besteed aan individuele personen, inclusief tot de persoon herleidbare gegevens als namen, foto's etc. Dat kan soms niet zonder enige mate van inbreuk op privacy.

De EU-wetgever vult de bescherming van persoonsgegevens steeds verder in. De Privacyrichtlijn dateert van 1995, en nu is daar de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), die in mei 2018 in alle lidstaten van de EU in werking treedt. De AVG versterkt het recht op gegevensbescherming. Vanuit de EU-wetgever wordt geen enkele concrete invulling gegeven aan het grondrecht van de vrijheid van meningsuiting. Dat onderwerp is geen onderdeel van het EU-recht: elke lidstaat mag dit zelf invullen.

Het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) hamert er steeds op dat de grondrechten van privacy (artikel 8 EVRM) en vrijheid van meningsuiting (artikel 10 EVRM) gelijkwaardig zijn. In elke concrete zaak moet een balans gevonden worden tussen deze beide grondrechten. Daarbij wordt het belang van de journalistiek als waakhond van de democratie steeds benadrukt.

De AVG laat ruimte aan de lidstaten voor nationale implementatie van de uitzondering die gemaakt mag worden voor het gebruik van persoonsgegevens 'voor journalistieke doeleinden'. Die benadering past in de systematiek dat de EU-wetgever geen invulling geeft aan de vrijheid van meningsuiting, maar dat aan de lidstaten overlaat.

Nederland kent een traditie van persvrijheid, en staat in de top van de wereldwijde ranglijst waarin de mate van persvrijheid per land is berekend. In die traditie past dat Nederland nu een ruime uitzondering formuleert voor gebruik van persoonsgegevens 'voor journalistieke doeleinden'. Het is uiteraard van belang dat deze hoge positie niet verloren gaat door een exceptie voor journalistieke doeleinden die niet ruim genoeg is.

Ook in Nederland is de bescherming van persoonsgegevens de afgelopen 20 jaar steeds belangrijker geworden. De toezichthoudende Autoriteit Persoonsgegevens heeft steeds meer bevoegdheden gekregen, en kan steeds hogere boetes en dwangsommen opleggen. Onder de AVG wordt de rol van de toezichthoudende autoriteiten nog groter. In de Richtsnoeren die de Autoriteit Persoonsgegevens in 2007 publiceerde staat te lezen hoe deze toezichthouder de journalistieke exceptie wenst af te bakenen. Er is veel kritiek op die Richtsnoeren. De Autoriteit Persoonsgegevens heeft een zeer beperkte opvatting van wat journalistiek is, die niet in overeenstemming is met de ruime definitie die het EHRM geeft. Zou de Autoriteit Persoonsgegevens het voor het zeggen hebben, dan zou de journalistieke exceptie niet gelden voor media die geen recht van repliek kennen. Daarmee zou een groot deel van de Nederlandse media buiten de boot vallen. De bescherming van de vrijheid van meningsuiting is bij de Autoriteit Persoonsgegevens dus niet in goede handen. Voorkomen moet worden dat in Nederland door de implementatie van de AVG de Autoriteit Persoonsgegevens toezicht op de nieuwsmedia gaat uitoefenen.

Voorafgaand toezicht op de pers (censuur) is in Nederland verboden. In concrete gevallen zal de rechter achteraf moeten beoordelen of een publicatie rechtmatig was, of dat de bescherming van privacy of persoonsgegevens moet prevaleren. De Nederlandse rechter kan voor deze beoordeling uitstekend uit de voeten met artikel 6:162 BW, binnen het kader van de rechtspraak van het EHRM. De afgelopen jaren heeft de rechter in een beperkt aantal gevallen uitingen in de media getoetst aan de Wet Bescherming Persoonsgegevens (Wbp). De uitspraken hierover laten zien dat toepassing van

de Wbp wringt waar de vrijheid van meningsuiting in het geding is. De afweging en de uitkomst was niet anders geweest onder artikel 6:162 BW. Met andere woorden, de Nederlandse rechter kan zonder toetsing aan de Wbp prima uit de voeten met artikel 6:162 BW.

De AVG is niet geschikt en niet bedoeld om het gebruik van persoonsgegevens voor journalistieke doeleinden te reguleren. Uit een aantal concrete voorbeelden blijkt dat toepasselijkheid van de AVG zal wringen met journalistiek gebruik. De voorbeelden gaan onder meer over vertrouwelijkheid van de onderzoeksfase, bronbescherming, historisch onderzoek, datalek, *user generated content* en online archieven. De voorbeelden illustreren dat de uitzondering voor journalistieke doeleinden voldoende ruim zal moeten zijn. Als dat niet het geval is, dreigt op allerlei aspecten een ‘*chilling effect*’. Dat verkillende effect dreigt met name wanneer individuele klagers zich jegens de nieuwsmedia kunnen beroepen op de AVG, waardoor een zekere vorm van systeemtoezicht op de media door toezichthoudende autoriteiten zoals de Autoriteit Persoonsgegevens ontstaat. Kosten van procedures en zelfcensuur spelen hierbij een rol.

De conclusie is dat de Nederlandse wetgever de artikelen van de AVG die op grond van artikel 85 AVG uitgezonderd mogen worden in het kader van de journalistieke exceptie, daadwerkelijk dient uit te zonderen. Een beperkte invulling van die uitzondering zal leiden tot verlies van het evenwicht dat volgens het EHRM getroffen moet worden tussen bescherming van privacy en vrijheid van meningsuiting. De balans gaat dan verloren en zal doorslaan naar de bescherming van persoonsgegevens, ten koste van de persvrijheid.

In het belang van persvrijheid dient het journalistieke werk te worden uitgezonderd van toepasselijkheid van het regime van bescherming van persoonsgegevens. Zo kan een dreigend ‘*chilling effect*’ worden voorkomen. In dit rapport wordt een tekstsuggestie voor artikel 41 van het wetsvoorstel gedaan, dat hier recht aan doet.

B. Relevante rechtspraak HvJEU, EHRM en Nederlandse rechter

1. Inleiding

Nieuwsmedia verslaan het nieuws en berichten over de personen die daarin een rol spelen. Van ‘persoonsgegevens’ is volgens de wettelijke definitie al sprake als het gaat om gegevens betreffende een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon. Daar is sprake van bij het vermelden van namen, het afdrucken van herkenbare foto’s, maar ook bij het zonder naamsvermelding opnemen van gegevens waardoor een persoon eenvoudig te identificeren is, zoals een nummerplaat, een omschrijving van een functie bij een bepaalde werkgever, etc.

De publicaties van nieuwsmedia zijn gebruikelijk via hun online archief voor eenieder (gratis dan wel tegen betaling) via internet toegankelijk, meestal zowel via zoekmachines zoals Google, als middels de zoekfunctionaliteit op de eigen website van het nieuwsmedium.

Op verwerking van persoonsgegevens is de Privacyrichtlijn¹ van toepassing, in Nederland geïmplementeerd in de Wet Bescherming Persoonsgegevens (‘Wbp’). Die toepasselijk wringt met het karakter van journalistiek. Uitgangspunten van gegevensbescherming zijn transparantie over het gebruik van persoonsgegevens richting de persoon over wie gegevens worden verwerkt, en beveiliging tegen het met de buitenwereld delen van die gegevens. De uitgangspunten van journalistiek staan daar diametraal tegenover. Vertrouwelijkheid in de onderzoeksfase en openbaarheid bij publicatie van het nieuws. Om die reden bevat de privacyregelgeving een uitzondering voor journalistiek. Ook de AVG biedt de lidstaten een ruime mogelijkheid om deze privacyregelgeving niet van toepassing te laten zijn op journalistiek.

2. Privacyrichtlijn en HvJEU

De Privacyrichtlijn wordt door het HvJEU heel ruim uitgelegd.² Er is al snel sprake van ‘verwerking van persoonsgegevens’, in ieder geval bij het op internet openbaar maken van informatie. Het HvJEU oordeelde in 2003 over een Zweedse website waarop in een online-dagboek ook gegevens over collega’s waren opgenomen: *‘Het vermelden van verschillende personen op een internetpagina met hun naam of anderszins, bijvoorbeeld met hun telefoonnummer of informatie over hun werksituatie en hun liefhebberijen, is aan te merken als een ‘geheel of gedeeltelijk geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens’ in de zin van artikel 3, lid 1, van richtlijn 95/46/EG van het Europees Parlement en de Raad van 24 oktober 1995 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens.’*

Het wordt aan de lidstaten overgelaten een juist evenwicht te vinden met bijvoorbeeld de vrijheid van meningsuiting, aldus het HvJEU in diezelfde zaak: *‘De bepalingen van richtlijn 95/46 bevatten als zodanig geen beperking die in strijd is met het algemene beginsel van vrijheid van meningsuiting of met andere in de Europese Unie geldende rechten en vrijheden die onder meer overeenkomen met artikel 10 EVRM. Het staat aan de nationale autoriteiten en rechterlijke instanties die belast zijn met de toepassing van de nationale regeling tot omzetting van richtlijn 95/46, een juist evenwicht te verzekeren tussen de betrokken rechten en belangen, met inbegrip van de door de communautaire rechtsorde beschermde grondrechten.’*

Artikel 9 van de Privacyrichtlijn bepaalt dat uitzonderingen en beperkingen op de voorschriften van de Richtlijn mogelijk zijn voor journalistieke doeleinden, maar uitsluitend *“voor zover deze nodig blijken*

---

¹ Richtlijn 95/46/EG van het Europees Parlement en de Raad van 24 oktober 1995 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens.

² HvJEU 6 november 2003, zaak C-101/01 (*Bodil Lindqvist*)

om het recht op persoonlijke levenssfeer te verzoenen met de regels betreffende de vrijheid van meningsuiting”.

Het HvJEU heeft dit artikel in een arrest uit 2008 uitgelegd.³ Het Finse bedrijf Satamedia publiceerde belastinggegevens van 1,2 miljoen Finnen, in een tijdschrift en via een SMS-dienst. HvJEU oordeelt dat er sprake is van verwerking van persoonsgegevens, en dat het begrip ‘journalistiek’ ruim moet worden uitgelegd. Artikel 9 van de Privacyrichtlijn heeft tot doel twee fundamentele rechten met elkaar te verzoenen: de bescherming van het privéleven en de vrijheid van meningsuiting. Dit is de taak van de lidstaten. Voor de verzoening van deze twee ‘fundamentele rechten’ in de zin van de richtlijn dienen de lidstaten te voorzien in uitzonderingen op of beperkingen van de gegevensbescherming. Deze uitzonderingen mogen uitsluitend worden gemaakt voor journalistieke, artistieke of literaire doeleinden, die onder het fundamentele recht van de vrijheid van meningsuiting vallen, en enkel voor zover die uitzonderingen nodig blijken te zijn voor de verzoening van het recht op privéleven met de regels betreffende de vrijheid van meningsuiting.

Het begrip ‘journalistiek’ dient dus ruim te worden geïnterpreteerd, aldus het HvJEU. Activiteiten kunnen als ‘journalistieke activiteiten’ worden aangeduid, indien zij bekendmaking aan het publiek van informatie, meningen of ideeën tot doel hebben, ongeacht het overdrachtsmedium. Deze activiteiten zijn niet voorbehouden aan mediaondernemingen en kunnen een winstoogmerk hebben. Met deze ruime definitie van het begrip ‘journalistiek’ verwees het HvJEU de zaak terug naar de nationale Finse rechter, om te bepalen of in casu sprake was van ‘journalistiek’.

De Finse rechter achtte vervolgens doorslaggevend of de publicatie bijdraagt aan een publiek debat of uitsluitend bedoeld is om de nieuwsgierigheid van het publiek te bevredigen. De Finse rechter zag geen publiek belang bij publicatie op deze wijze en legt een verbod op. Bescherming van persoonsgegevens gaat voor vrijheid van meningsuiting, aldus de Finse rechter. Satamedia heeft de zaak vervolgens nog aan het EHRM voorgelegd. Het EHRM oordeelde dat er geen sprake is van schending van artikel 10 EVRM.⁴

In het arrest van het HvJEU inzake *Google Spain/Costeja*⁵ is invulling gegeven aan de toe te passen zorgvuldigheidsvereisten. Wanneer zoekresultaten *gelet op de verstreken tijd “ontoereikend, niet of niet meer ter zake dienend of bovenmatig”* zijn, mogen deze resultaten niet meer getoond worden. Een uitzondering op deze hoofdregel is mogelijk in bijzondere gevallen. Bijvoorbeeld in verband met de rol die de persoon in kwestie in het openbare leven speelt.

Het HvJEU heeft in *Google Spain/Costeja* onderscheid gemaakt tussen de rol van Google en die van nieuwsmedia.⁶ Google had geen beroep gedaan op een journalistieke exceptie, en kan daar – anders dan de ‘redacteur van een webpagina’ – volgens het HvJEU geen beroep op doen. Het HvJEU komt daarom niet toe aan een uitleg hoe het ‘*right to be forgotten*’ zich verhoudt met de vrijheid van meningsuiting. Het HvJEU heeft wel expliciet bepaald dat bescherming persoonsgegevens in principe *voorrang* heeft op andere rechten. De kritiek op dit arrest is dat het onvoldoende aandacht heeft voor

---

³ HvJEU 16 december 2008, zaak C 73/07 (*Satamedia*)

⁴ EHRM 21 juli 2015, nr. 931/13 (*Satamedia/Finland*). Deze zaak is verwezen naar de Grote Kamer van het EHRM en krijgt dus nog een vervolg.

⁵ Hof van Justitie EU (Grote Kamer) 13 mei 2014, C-131/12 (*Google Spain/Costeja*).

⁶ Hof van Justitie EU (Grote Kamer) 13 mei 2014, C-131/12 (*Google Spain/Costeja*): 85. *Bovendien kan de verwerking door de redacteur van een webpagina, bestaande uit de publicatie van informatie betreffende een natuurlijke persoon, in voorkomend geval „voor uitsluitend journalistieke [...] doeleinden” zijn verricht en aldus krachtens artikel 9 van richtlijn 95/46 onder de uitzonderingen op de vereisten van deze richtlijn vallen, terwijl dit niet het geval is voor de door een exploitant van een zoekmachine verrichte verwerking.*

beperking van de vrijheid van meningsuiting, en aldus de balans tussen de verschillende grondrechten teveel naar de bescherming van persoonsgegevens heeft laten doorslaan.

In de vele procedures die in vervolg op dit arrest in Nederland tegen Google zijn gevoerd om het *'right to be forgotten'* af te dwingen (met wisselend succes) bleef de 'journalistieke exceptie' steeds buiten beschouwing: Google stelt niet dat haar zoekmachine een journalistieke functie heeft. Deze jurisprudentie is daarom niet rechtstreeks relevant voor de beoordeling van nieuwsmedia onder de Privacyrichtlijn, de Wbp en straks de AVG en wordt daarom hieronder niet nader besproken.

Van belang is wel dat de AVG in artikel 17 een specifiek 'recht op vergetelheid' kent, waarbij lid 3 sub a. dat recht buiten toepassing stelt voor zover de verwerking van persoonsgegevens 'nodig is voor het uitoefenen van het recht op vrijheid van meningsuiting en informatie.'

Waar het *'right to be forgotten'* zoals door het HvJEU opgelegd in *Google Spain/Costeja* zich uitdrukkelijk beperkte tot zoekmachines, wordt bij de Nederlandse rechter regelmatig gestreden over de vraag of (nieuws)media zelf hun archieven moeten aanpassen om bepaalde informatie niet langer vindbaar te laten zijn. Die Nederlandse uitspraken zullen hieronder in paragraaf 5 en meer uitgewerkt in bijlage 2 aan de orde komen.

3. EHRM: balans tussen artikel 8 en artikel 10 EVRM

De rechtspraak van het EHRM biedt relevante aanknopingspunten. Met betrekking tot archieven van persorganen op het internet maakt het EHRM onderscheid tussen de *primaire* rol van de pers als publieke waakhond, terwijl het beschikbaar stellen van digitale archieven volgens het EHRM slechts een *secundaire* rol vervult. Het EHRM wijst erop dat de belangenafweging dan tot een ander resultaat kan leiden omdat bij het archiveren van publicaties uit het verleden de urgentie van de publicatie meestal ontbreekt.⁷

Over de spanning tussen het recht op privacy van artikel 8 EVRM en de vrijheid van meningsuiting van artikel 10 EVRM heeft het EHRM benadrukt dat deze grondrechten gelijkwaardig zijn.⁸ Er moet steeds een balans tussen gevonden worden. Het maakt daarbij niet uit of de rechtszaak is ingestoken door degene die zich beroept op bescherming van persoonsgegevens, of door een uitgever die zich beroept op vrijheid van meningsuiting.⁹

---

⁷ EHRM 10 maart 2009, nr. 3002/03 en 23676/03 (*Times/UK*): *The Court agrees at the outset with the applicant's submissions as to the substantial contribution made by Internet archives to preserving and making available news and information. Such archives constitute an important source for education and historical research, particularly as they are readily accessible to the public and are generally free. The Court therefore considers that, while the primary function of the press in a democracy is to act as a 'public watchdog', it has a valuable secondary role in maintaining and making available to the public archives containing news which has previously been reported. However, the margin of appreciation afforded to States in striking the balance between the competing rights is likely to be greater where news archives of past events, rather than news reporting of current affairs, are concerned. In particular, the duty of the press to act in accordance with the principles of responsible journalism by ensuring the accuracy of historical, rather than perishable, information published is likely to be more stringent in the absence of any urgency in publishing the material.*

⁸ EHRM 7 februari 2012, nr. 40660/08 en 60641/08 (*Caroline von Hannover/Duitsland 2*): *In cases such as the present one, which require the right to respect for private life to be balanced against the right to freedom of expression, the Court considers that the outcome of the application should not, in theory, vary according to whether it has been lodged with the Court under Article 8 of the Convention, by the person who was the subject of the article, or under Article 10 by the publisher. Indeed, as a matter of principle these rights deserve equal respect.*

⁹ EHRM (Grote Kamer) 16 juni 2015, no. 64569/09 (*Delfi/Estland*): *As a matter of principle, the rights guaranteed under Articles 8 and 10 deserve equal respect, and the outcome of an application should not, in principle, vary according to whether it has been lodged with the Court under Article 10 of the Convention by the publisher of an*

De rechtspraak van het EHRM geeft goede aanknopingspunten voor het beoordelen van geschillen waarin artikel 8 EVRM (privacy) en artikel 10 EVRM (vrijheid van meningsuiting) tegenover elkaar staan.¹⁰ De volgende omstandigheden zijn relevant:

- a) levert de publicatie een bijdrage aan een debat over zaken van algemeen belang;
- b) hoe bekend is de persoon om wie het gaat en wat is het onderwerp van de berichtgeving;
- c) voorafgaand gedrag van de persoon om wie het gaat;
- d) inhoud, vorm en gevolgen van de publicatie;
- e) de omstandigheden waaronder de foto is genomen;
- f) de wijze waarop de informatie is vergaard en het waarheidsgehalte van de openbaar gemaakte feiten;
- g) de wijze waarop de informatie is vergaard en het waarheidsgehalte van de openbaar gemaakte feiten;
- h) is de informatie op andere wijze reeds bekend of te verkrijgen;
- i) het tijdsverloop.

4. Tussenconclusie EU-recht en EVRM

De vrijheid van meningsuiting is in het EU-recht niet geharmoniseerd. Het is aan de lidstaten en de nationale rechter om hier invulling aan te geven. Het HvJEU geeft in het Satamedia-arrest wel de aanwijzing dat de vrijheid van meningsuiting en het daarmee samenhangende begrip 'journalistiek' ruim moeten worden geïnterpreteerd. Dat uitgangspunt is ook letterlijk zo verwoord in de laatste zin van considerans 153 van de AVG: *'Gelet op het belang van het recht van vrijheid van meningsuiting in elke democratische samenleving, dienen begrippen die betrekking hebben op die vrijheid, zoals journalistiek, ruim te worden uitgelegd.'* Maar dat kan de EU-wetgever dus niet zelf doen, dat is aan de lidstaten.

De rechtspraak van het EHRM beantwoordt de vraag hoe de balans tussen vrijheid van meningsuiting en privacy moet worden gevonden. Het zijn gelijkwaardige rechten, die evenveel respect verdienen.

De EU-wetgever moet zich beperken tot de invulling van de bescherming van persoonsgegevens en de bescherming van de vrijheid van meningsuiting aan de lidstaten overlaten. Waar de AVG beoogt de bescherming van persoonsgegevens uit te breiden, is het aan de Nederlandse wetgever om invulling te geven aan de opdracht die het EHRM geeft om een balans te treffen met de vrijheid van meningsuiting. Die balans zit op zichzelf niet in de AVG. Uitgangspunt van de AVG is immers bescherming van persoonsgegevens, met de mogelijkheid van een uitzondering voor journalistieke doeleinden. In de AVG zelf slaat de weegschaal eenzijdig door naar de kant van gegevensbescherming.

Bij de implementatie van artikel 85 AVG in de Nederlandse wetgeving, dient de Nederlandse wetgever er dus voor te zorgen dat de balans wordt hervonden. De uitzondering voor journalistieke doeleinden dient in Nederland ruim te worden geïmplementeerd. Dit past in de historische traditie dat Nederland persvrijheid hoog in het vaandel draagt. Op de jaarlijkse ranglijst van persvrijheid staat Nederland de laatste jaren constant in de top 3.

5. De Wbp, de Richtsnoeren en Nederlandse rechtspraak

De Wbp kent een journalistieke exceptie in artikel 3, maar dat betekent niet dat de Wbp geheel buiten beschouwing blijft. Met name blijven van toepassing het verbod om gegevens langer te bewaren in

---

offending article or under Article 8 of the Convention by the person who has been the subject of that article. The margin of appreciation should in principle be the same in both cases.

¹⁰ EHRM 7 februari 2012, nr. 39954/08, (Axel Springer/Duitsland).

een identificeerbare vorm dan noodzakelijk (artikel 10 Wbp) en het verbod op het verwerken van bovenmatige, niet ter zake dienende persoonsgegevens (artikel 11 Wbp).

De Autoriteit Persoonsgegevens (voorheen: College Bescherming Persoonsgegevens) heeft in 2007 richtsnoeren uitgegeven onder de titel *'Publicatie van persoonsgegevens op internet'* (hierna: 'de Richtsnoeren').¹¹ De Autoriteit Persoonsgegevens geeft een zeer beperkte invulling aan het begrip 'journalistiek doeleinde'. Daar is stevige kritiek op gekomen.¹² Maar die heeft vooralsnog niet tot wijziging van de Richtsnoeren geleid.

Volgens de Richtsnoeren valt publicatie van persoonsgegevens op internet onder de journalistieke exceptie als zij een uiting is van algemeen maatschappelijk belang die in journalistieke hoedanigheid wordt gedaan (dus niet perse als journalist). Of een uiting met recht en reden een uitsluitend journalistiek doeleinde beweert te dienen, dient te worden beoordeeld door de uiting in zijn context te bekijken en daarna tot een afweging van belangen te komen. Bij die beoordeling geven de Richtsnoeren de volgende criteria:

- a. Is de activiteit gericht op (objectieve) informatieverzameling en verstrekking?
- b. Gaat het om een regelmatige bezigheid?
- c. Gaat het erom iets van maatschappelijke strekking aan de orde te stellen?
- d. Kent de publicatie een recht van repliek of rectificatie achteraf?

Alleen als een publicatie aan alle vier criteria voldoet, is de journalistieke exceptie in ieder geval van toepassing, aldus de Richtsnoeren.

Deze vier criteria perken het begrip 'journalistiek doeleinde' veel verder in dan de Nederlandse rechter dat doet, en ook de jurisprudentie van het EHRM geeft veel meer ruimte aan 'journalistiek' dan deze Richtsnoeren. Daar is veel kritiek op gekomen. Die kritiek komt kortweg op het volgende neer.

Bij het onder a) genoemde criterium wordt in de Richtsnoeren de vraag aan de orde gesteld of een publicatie met een reactiemogelijkheid of discussieforum wel voor de journalistieke exceptie in aanmerking kan komen. Men merkt daarbij op dat dat mede zal afhangen van de kwaliteit van de moderatie. Dit lijkt erop te duiden dat de Autoriteit Persoonsgegevens van oordeel is dat de journalistieke exceptie vervalft voor journalistieke publicaties, wanneer de reactie van lezers daaronder niet of onvoldoende worden gemodereerd.

Criterium b) sluit een aantal uitingsvormen uit, zoals een pamflet-achtige internetpublicatie, een onregelmatig bijgehouden weblog, of een startende interneteditie. De Richtsnoeren gaan eraan voorbij dat ook de makers hiervan een beroep op artikel 10 EVRM kunnen doen, en de eis dat het om een regelmatige bezigheid moet gaan een beperking van de uitingsvrijheid is.

Criterium c) sluit aan bij de voorwaarde die het EHRM stelt dat één van de relevante omstandigheden die meetelt bij de afweging van artikel 8 en artikel 10 EVRM is of er een bijdrage aan een maatschappelijk debat wordt geleverd. Die drempel daarvoor heeft het EHRM heel laag gelegd. Het is aan de rechter om dat achteraf te beoordelen, niet aan de toezichthouder op de verwerking van persoonsgegevens.

Criterium d), het bestaan van een recht van repliek of rectificatie, mag geen noodzakelijke voorwaarde zijn voor het toekennen van de journalistieke exceptie. Het correctierecht uit de Wbp is immers niet

---

¹¹ Zie "Richtsnoeren publicatie van persoonsgegevens op internet", pag. 45, <https://cbpweb.nl/nl/zelf-doen/richtsnoeren/publicatie-van-persoonsgegevens-op-internet-2007>

¹² O.a. Tj. Schiphof, 'De onduidelijke journalistieke exceptie in de Wet bescherming persoonsgegevens', Mediaforum 2008-5, p. 208-211.

van toepassing is bij journalistieke verwerkingen. De Richtsnoeren beogen via de achterdeur een ‘recht’ op rectificatie te introduceren. Dat is onjuist.

In de Richtsnoeren wordt ook ingegaan op de archivering van journalistieke publicaties:

‘Bij publicatie op internet van journalistieke archieven met persoonsgegevens is het van belang onderscheid te maken tussen het eerste journalistieke belang van openbaarmaking en het tweede belang van het archiveringsdoeleinde. De verantwoordelijke dient af te wegen voor welke doelgroep hij het archief openstelt en gedurende welke termijn. Ongeacht de toepasselijkheid van de journalistieke exceptie blijven immers de vereisten uit de Wbp van kracht om geen onjuiste of bovenmatige gegevens te publiceren en om behoorlijk en zorgvuldig te werk te gaan.’

Een bevel tot staken van (voortgezette) openbaarmaking via internet van onrechtmatige publicaties wordt geregeld door de Nederlandse rechter gegeven, en vormt in die gevallen een noodzakelijke beperking van het recht van het desbetreffende medium om een *ongewijzigd* online archief te kunnen beheren.¹³

Er wordt in Nederland regelmatig geprocedeerd over de vraag of een verdachte geanonimiseerd moet worden, door hem alleen bij zijn initiaal aan te duiden. Het intypen van de naam in een zoekmachine levert dan geen verwijzing meer op naar de website waar het archief te vinden is. Dat is voor de rechter een belangrijk aspect bij de afweging of het archief ongewijzigd in stand kan blijven.¹⁴

De rechter wijst regelmatig een vordering toe om een artikel te verwijderen uit een archief, en ook te bewerkstelligen dat dit niet langer vindbaar is door zoekmachines.¹⁵ In dit soort geschillen is het aan de rechter om belang van de persoon bij bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer met het belang van het nieuwsmedium (de secundaire functie van de pers om archieven aan te bieden) te verzoenen. In het verleden werd hierbij geen beroep gedaan op de Wbp, maar uitsluitend op artikel 6:162 BW (onrechtmatige daad). Met dat artikel kan de Nederlandse rechter goed uit de voeten bij de beoordeling van onrechtmatige publicaties.

In de recente jurisprudentie wordt hierbij echter steeds vaker een beroep op de Wbp gedaan, en soms wijst de rechter de vorderingen op die grondslag toe. In bijlage 2 worden zeven voorbeelden besproken van geschillen waarin een vordering op basis van de Wbp werd ingesteld tegen een publicatie.

6. Conclusie

Het is duidelijk een trend dat jegens (nieuws)media meer en meer rechtstreeks een beroep op de Wbp wordt gedaan. In het verleden werd volstaan met een beroep op artikel 6:162 BW (onrechtmatige daad). Hoewel de uitkomst van de toetsing aan de Wbp in bovenstaande zaken naar alle waarschijnlijkheid niet tot een ander resultaat dan de toetsing aan artikel 6:162 BW leidde, is dit toch

---

¹³ Gerechtshof Amsterdam 26 juni 2008, ECLI:NL:GHAMS:2008:BD5538 (*ZijOnline vs. Connie Breukhoven*), en ook Rechtbank Amsterdam 3 februari 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BP5180 (*X/De Telegraaf*). “4.12. Gelet op het voorgaande is de gevraagde veroordeling om de openbaarmaking en/of verveelvoudiging van de publicatie, zoals weergegeven onder 2.4, te staken en gestaakt te houden toewijsbaar. Dat van deze veroordeling mogelijk een chilling effect zal uitgaan op anderen die van hun vrijheid van meningsuiting gebruik willen maken, kan daaraan in dit geval niet afdoen.”

¹⁴ Rechtbank Amsterdam (vzr.) 10 september 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:5809 (*Avrotros/X*) “Tros is voldoende tegemoet gekomen aan het privacybelang van X, door de website te anonimiseren en X alleen bij zijn initialen aan te duiden en zijn gelaat onherkenbaar te maken op de beelden. Het intypen van de naam X in Google levert geen verwijzing op naar de website www.opgelicht.nl. Men komt alleen bij het dossier uit als men daar in het archief van de website naar op zoek gaat.”

¹⁵ Hof Amsterdam 2 augustus 2011, LJN BT7315 (*De Telegraaf/Pretium Telecom*): Gebod aan de uitgever om een drietal internetzoekmachines te verzoeken het artikel uit hun (cache)archief te verwijderen, en om een viertal website-exploitanten te verzoeken het overgenomen artikel te verwijderen.

een ontwikkeling die zorgen baart. Met name nu de AVG de positie versterkt van de persoon over wie gegevens worden verwerkt, is er een risico dat de weegschaal gaat doorslaan in de richting van de bescherming van persoonsgegevens. Dat is nadrukkelijk niet de bedoeling: er moet een balans zijn tussen de gelijkwaardige grondrechten van artikel 8 EVRM (privacy) en artikel 10 EVRM (vrijheid van meningsuiting). De wijze waarop de AVG door de Nederlandse wetgever geïmplementeerd gaat worden, moet recht doen aan de gelijkwaardigheid van die twee grondrechten.

Uit bovenstaande rechterlijke uitspraken over een beroep jegens de media op de Wbp en de Privacyrichtlijn blijkt dat dit momenteel vooral wordt gebruikt om invulling te geven aan het ‘recht op vergetelheid’. Daar geeft artikel 17 AVG een specifiek recht voor. Dit ‘recht op vergetelheid’ heeft rechtstreeks werking, zodat het op 24 mei 2018 vanzelf in werking treedt zonder dat enige nationale implementatie nodig is. Het bevat in lid 3 sub a) een uitzondering in verband met het recht op vrijheid van meningsuiting en informatie. Omdat dit recht op vergetelheid dus al is vastgesteld, hoeft het belang van personen om ‘vergeten te worden’ niet via andere bepalingen van de AVG aan de media te worden opgedrongen.

Met andere woorden, personen die een geschil hebben met de media kunnen uitstekend uit de voeten met de bescherming die artikel 6:162 BW hen biedt. Bij inwerkingtreding van de AVG wordt dit aangevuld met een specifiek recht op vergetelheid. Er is geen enkele reden om de verwerking van persoonsgegevens voor journalistieke doeleinden te beperken door daarop de AVG van toepassing te verklaren. Er is juist alle reden voor een ruime uitzondering voor journalistieke doeleinden, om de balans tussen de grondrechten van gegevensbescherming en vrijheid van meningsuiting te waarborgen.

C. Analyse van de ruimte die artikel 85 AVG biedt voor een journalistieke exceptie

1. De invulling van de journalistieke exceptie in de huidige Wbp

De volgende onderdelen van de Wbp zijn nu niet van toepassing op basis van de uitzondering ‘voor journalistieke doeleinden’:

- vertrouwelijkheid en geheimhouding (artikel 12 Wbp);
- het verbod om bijzondere gegevens te verwerken, voor zover dit noodzakelijk is voor journalistieke doeleinden (artikel 16 tot en met 23 Wbp);
- persoonsnummers (artikel 24 Wbp);
- voorschriften voor sector per AMvB (artikel 26);
- de meldingsplicht (artikelen 27 tot en met 30 Wbp);
- voorafgaand onderzoek door de Autoriteit Persoonsgegevens (artikel 31 en 32 Wbp);
- de informatieplicht (artikel 33 en 34 Wbp);
- de rechten van betrokkenen op inzage, verbetering, etc. (artikelen 35 tot en met 42 Wbp);
- uitzondering (artikel 43 Wbp);
- geen informatieplicht voor wetenschappelijk onderzoek en statistiek (artikel 44 Wbp);
- rechtsbescherming en bemiddeling Wbp (artikel 45 tot en met 48 Wbp);
- verbodsactie (artikel 50 Wbp);
- het toezicht door de Autoriteit Persoonsgegevens (artikelen 51 tot en met 75 Wbp);
- de beperkingen ten aanzien van doorgifte (artikelen 76 tot en met 78 Wbp);
- overgangs- en slotbepalingen (artikelen 79 tot en met 83 Wbp).

Wel van toepassing zijn:

- de definities en reikwijdte van de Wbp, inclusief de bepaling over minderjarigheid (artikelen 1 t/m 5 Wbp);
- de plicht om gegevens op behoorlijke en zorgvuldige wijze te verwerken (artikel 6 Wbp);
- de plicht om persoonsgegevens voor welbepaalde en gerechtvaardigde doeleinden te verzamelen (artikel 7 Wbp);
- de plicht tot het hebben van een grond om de gegevensverwerking te rechtvaardigen (artikel 8 Wbp);
- het verbod op onverenigbaar gebruik (artikel 9 Wbp);
- het verbod om gegevens langer te bewaren in een identificeerbare vorm dan noodzakelijk (artikel 10 Wbp);
- het verbod op het verwerken van bovenmatige, niet ter zake dienende persoonsgegevens (artikel 11 Wbp);
- de plicht om passende beveiligingsmaatregelen te treffen (artikel 13 Wbp);
- de bepalingen over de relatie tussen verantwoordelijke en bewerker (artikel 14 Wbp);
- de zorgplicht van de verantwoordelijke (artikel 15 Wbp);
- toetsing door het CBP van gedragscodes (artikel 25 Wbp); en
- schadevergoeding (artikel 49 Wbp).

2. De ruimte voor een journalistieke exceptie in de AVG

Met betrekking tot de volgende onderdelen van de AVG hebben de lidstaten beleidsvrijheid voor het invullen van de uitzondering van de verwerking voor journalistieke doeleinden. Uitzonderd mogen worden:

- hoofdstuk II (beginselen, artikel 5 tot en met 11)

- hoofdstuk III (rechten van de betrokkene, artikel 12 tot en met 23)
- hoofdstuk IV (de verwerkingsverantwoordelijke en de verwerker, artikel 24 tot en met 43)
- hoofdstuk V (doorgifte van persoonsgegevens naar derde landen of internationale organisaties, artikel 44 tot en met 50)
- hoofdstuk VI (onafhankelijke toezichthoudende autoriteiten, artikel 51 tot en met 59)
- hoofdstuk VII (samenwerking en coherentie, artikel 60 tot en met 76); en
- hoofdstuk IX (specifieke gegevensverwerkingsituaties, artikel 85 tot en met 91).

Dit betekent omgekeerd dat alleen van de volgende bepalingen van de AVG *niet* mag worden afgeweken:

- hoofdstuk I (algemene bepalingen, artikel 1 tot en met 4);
- hoofdstuk VII (beroep, aansprakelijkheid en sancties, artikel 77 tot en met 84); en
- hoofdstuk X (gedelegeerde handelingen en uitvoeringshandelingen, artikel 92 tot en met 99)

De lidstaten hebben de ruimte die de Privacyrichtlijn bood om invulling te geven aan de uitzondering in verband met de vrijheid van meningsuiting op hun eigen manier ingevuld.¹⁶ Bijvoorbeeld in Denemarken en Zweden is het regime van gegevensbescherming niet van toepassing wanneer dat strijdig is met de vrijheid van meningsuiting. Dat is niet beperkt tot journalisten maar geldt ook voor artiesten en schrijvers. Belgisch recht verwijst expliciet naar de journalistieke bronbescherming. In het Verenigd Koninkrijk en Ierland is de nadruk op zelfregulering gelegd. Dat is precies conform de bedoeling van het EU-recht, waarin de vrijheid van meningsuiting niet is geharmoniseerd.

3. Vergelijking van de AVG en de huidige Wbp

Op onderdelen biedt de AVG meer ruimte voor een journalistieke exceptie dan waarvan nu in de Wbp sprake is. De volgende bepalingen van de huidige Wbp zijn op dit moment niet uitgezonderd voor journalistieke doeleinden, maar mogen op basis van de AVG wél worden uitgezonderd:

- de bepaling over minderjarigheid (artikel 5 Wbp);
- de plicht om gegevens op behoorlijke en zorgvuldige wijze te verwerken (artikel 6 Wbp);
- de plicht om persoonsgegevens voor welbepaalde en gerechtvaardigde doeleinden te verzamelen (artikel 7 Wbp);
- de plicht tot het hebben van een grond om de gegevensverwerking te rechtvaardigen (artikel 8 Wbp);
- het verbod op onverenigbaar gebruik (artikel 9 Wbp);
- het verbod om gegevens langer te bewaren in een identificeerbare vorm dan noodzakelijk (artikel 10 Wbp);
- het verbod op het verwerken van bovenmatige, niet ter zake dienende persoonsgegevens (artikel 11 Wbp);
- de plicht om passende beveiligingsmaatregelen te treffen (artikel 13 Wbp);
- de bepalingen over de relatie tussen verantwoordelijke en bewerker (artikel 14 Wbp);
- de zorgplicht van de verantwoordelijke (artikel 15 Wbp); en
- toetsing door het CBP van gedragscodes (artikel 25 Wbp).

Hieruit blijkt dat de AVG ruimte biedt aan Nederland om *minder* bepalingen over bescherming van persoonsgegevens van toepassing te verklaren op de verwerking daarvan voor journalistieke doeleinden, dan de huidige Wbp doet.

---

¹⁶ Zie het Impact Assessment in bijlage 1 waarin een overzicht is gepubliceerd hoe de verschillende lidstaten hier invulling aan hebben gegeven.

4. Implementatie van de journalistieke exceptie in Nederland

De term ‘beleidsneutraal’ is genoemd als voorgenomen uitgangspunt voor de komende implementatie van de AVG in Nederland. Het is niet precies duidelijk wat hiermee bedoeld wordt. Indien bedoeld wordt dat de huidige exceptie gelijk dient te blijven, betekent dat een verslechtering van de bescherming van de journalistiek, omdat de AVG op vele punten een uitbreiding van de bescherming van persoonsgegevens biedt. De balans dreigt door te slaan naar bescherming van persoonsgegevens.

Het is niet vanzelfsprekend om de beleidskeuzes die ten grondslag liggen aan de invoering van de Wbp ook te hanteren bij de implementatie van de AVG. De Privacyrichtlijn¹⁷ stamt uit oktober 1995, inmiddels meer dan 21 jaar (!) geleden. De implementatie daarvan in Nederland heeft geresulteerd in de huidige Wbp, die tot stand is gekomen op 6 juli 2000.¹⁸ De discussie over de wijze van implementatie vond plaats in de vorige eeuw. Er is sindsdien veel veranderd, ook in de manier waarop de media werken. Het recht op bescherming van persoonsgegevens is in de AVG flink versterkt ten opzichte van de Privacyrichtlijn. In de rechtspraak van het HvJEU wordt voorrang gegeven aan de bescherming van persoonsgegevens, boven vrijheid van meningsuiting. De ‘toezichthoudende autoriteiten’ hebben reeds veel bevoegdheden, en krijgen alleen maar meer bevoegdheden na inwerkingtreding van de AVG. De persvrijheid staat wereldwijd onder druk, ook in landen van de EU. Al deze ontwikkelingen pleiten ervoor om een *hernieuwde afweging* te maken van de wijze waarop de Nederlandse wetgever de ruimte invult die de AVG biedt voor een journalistieke exceptie.

---

¹⁷ Richtlijn 95/46/EG van het Europees Parlement en de Raad van 24 oktober 1995.

¹⁸ De Wbp is in werking getreden op 1 september 2001.

D. Het wetsontwerp

1. Analyse van het wetsontwerp zoals in consultatie gegeven

Artikel 41 van het wetsontwerp verklaart een aantal hoofdstukken en artikelen van de AVG niet van toepassing op de verwerking voor journalistieke doeleinden. Door alleen te benoemen welke onderdelen van de AVG niet van toepassing zijn, is in het wetsontwerp zelf niet te lezen welke onderdeel van de AVG wél van toepassing zijn. Bij een analyse van artikel 41 en de AVG blijken dat de volgende bepalingen van de AVG te zijn:

- artikel 5
- artikel 6
- artikel 7 leden 1, 2 en 4
- artikel 8
- artikel 11
- artikel 24
- artikel 25
- artikel 28
- artikel 29
- artikel 32
- Hoofdstuk IX (artikelen 85 t/m 91)

Hieronder, in hoofdstuk E.2, worden deze bepalingen één voor één besproken.

2. Tekstsuggestie voor artikel 41 Uitvoeringswet AVG waarbij wél een voldoende ruime uitzondering voor journalistiek wordt gemaakt - in lijn met de ruimte die de AVG daartoe biedt

Wanneer artikel 41 de volgende inhoud zou hebben wordt gebruik gemaakt van alle ruimte die artikel 85 lid 2 AVG biedt voor een uitzondering voor journalistieke doeleinden:

Artikel 41

1. Deze wet is niet van toepassing op de verwerking van persoonsgegevens voor uitsluitend journalistieke doeleinden en ten behoeve van academische, artistieke of literaire uitdrukkingvormen.

2. De navolgende hoofdstukken en artikelen van de verordening zijn niet van toepassing op de verwerking van persoonsgegevens voor uitsluitend journalistieke doeleinden en ten behoeve van academische, artistieke of literaire uitdrukkingvormen:

- a. hoofdstuk II,*
- b. hoofdstuk III,*
- c. hoofdstuk IV,*
- d. hoofdstuk V,*
- e. hoofdstuk VI,*
- f. hoofdstuk VII, en*
- g. hoofdstuk IX.*

In de Memorie van Toelichting kan dan worden toegelicht dat onder journalistieke doeleinden niet wordt verstaan de relatie met (betalende) abonnees en/of de relatie met bezoekers van websites/apps en luisteraars en kijkers, al dan niet in verband met advertenties. Aldus wordt voldoende ruimte gegeven voor journalistieke doeleinden, terwijl de Algemene Verordening Gegevensbescherming dan wel van toepassing is op die aspecten van de bedrijfsvoering van nieuwsmedia waarvoor gegevensbescherming is bedoeld.

Indien de Nederlandse wetgever niettemin op enig onderdeel een beperking op de grondrechten van vrije nieuwsgaring en vrijheid van meningsuiting zou willen aanbrengen, dient die beperking goed gemotiveerd te zijn en te voldoen aan eisen van subsidiariteit en proportionaliteit. Het in consultatie gegeven wetsontwerp schiet op deze punten tekort. Dit kan eenvoudig worden opgelost door bovenstaande tekstsuggestie voor artikel 41 in het wetsvoorstel over te nemen.

E. Het dreigende ‘chilling effect’

Hieronder wordt aan de hand van een aantal concrete voorbeelden geïllustreerd hoe het recht van gegevensbescherming bij een te ruime implementatie een ‘chilling effect’ kan hebben op de media en hun bronnen. Vervolgens worden de relevante artikelen van de AVG – waarbij de lidstaten ruimte hebben om deze uit te zonderen in verband met journalistieke doeleinden – besproken, waarbij steeds is aangegeven tot welke restrictieve consequenties implementatie zou kunnen leiden.

1. Zes voorbeelden

Onderstaande voorbeelden – die deels fictief zijn en deels op de realiteit zijn gebaseerd – roepen de volgende vraag op. Stel dat deze verwerking van persoonsgegevens straks onder de Nederlandse implementatie van de AVG valt, wat zijn dan de consequenties daarvan voor de media en journalisten die deze gegevens in het kader van hun werk gebruiken? Dreigt hierdoor een risico van een ‘chilling effect’?

1. Panama Papers

Een team van Nederlandse journalisten van het Financiële Dagblad en Trouw krijgt toegang tot de gehele databank met 11,5 miljoen gehackte vertrouwelijk stukken die bekend staan als de *Panama Papers*. De journalisten analyseren de gegevens uitgebreid, en wisselen allerlei data uit met buitenlandse collega-journalisten.

2. Onderzoek in archief NIOD

Dagblad Het Parool bericht uitgebreid over het geschil tussen de gemeente Amsterdam en de Joodse gemeenschap over de terugbetaling van de erfpacht die gedeporteerde en ondergedoken Joden na de oorlog moesten betalen. Een journalist van Het Parool duikt in de archieven van het NIOD om te achterhalen of de stelling van de gemeente klopt dat niet meer te achterhalen is wie de individuele gedupeerden of hun nabestaanden zijn, hoe hoog de erfpacht was opgelopen en of deze in een later traject is verrekend. Al snel heeft de journalist een grote hoeveelheid historische gegevens gevonden.

3. Datalek bij de AFM

Een nieuwsmedium (bijvoorbeeld NRC Handelsblad, het radioprogramma Argos of het tv-programma Eén Vandaag) onderzoekt een datalek bij de Autoriteit Financiële Markten. Er wordt samengewerkt met een extern onderzoeksbureau, dat in opdracht van de journalisten de website van de AFM onderzoekt. De website blijkt zo lek als een mandje, en het onderzoeksbureau krijgt vertrouwelijke gegevens over bestuurders van beursgenoteerde bedrijven in handen.

4. Reacties op Gelderlander.nl

Op de website Gelderlander.nl van De Gelderlander kunnen bezoekers reacties achterlaten onder nieuwsberichten. Van die mogelijkheid wordt veelvuldig gebruik gemaakt. Stel dat de website automatisch de IP-adressen opslaat van de mensen die reageren. IP-adressen worden aangemerkt als persoonsgegevens.

5. De drukker

Voor zover kranten nog worden gedrukt is dat proces vergaand geautomatiseerd. Drukkers ontvangen de af te drukken content digitaal, vanzelfsprekend inclusief gegevens over de personen die in het nieuws zijn.

6. Online archief

Het archief van vrijwel alle landelijke en regionale nieuwsmedia is online doorzoekbaar. Zowel via zoekmachines zoals Google, als via eigen zoekfunctionaliteit op de eigen website.

Hieronder zullen de relevante onderdelen van de AVG worden besproken, inclusief het mogelijke 'chilling effect' dat deze bepalingen zouden hebben wanneer deze onverkort op nieuwsmedia van toepassing zouden zijn. Vervolgens worden bovenstaande zes voorbeelden nader geanalyseerd.

2. Analyse van de mogelijke nadelige consequenties van de bepalingen van de AVG

Hoofdstuk II (beginselen – artikel 5 tot en met 11)

Eén van de vragen die voorligt is of de journalistieke exceptie al dan niet voor de bepalingen van Hoofdstuk II AVG zou moeten gelden. Dit hoofdstuk bevat de beginselen waaraan een verwerkingsverantwoordelijke zich zal moeten houden. Artikel 85 AVG biedt de mogelijkheid om Hoofdstuk II in zijn geheel uit te zonderen voor de verwerking van persoonsgegevens voor journalistieke doeleinden. Dat is niet voor niets, want toepasselijkheid hiervan op (nieuws)media zou vérgaande negatieve gevolgen kunnen hebben.

Artikel 5 - Beginselen inzake verwerking van persoonsgegevens

Dit artikel bevat de beginselen van rechtmatigheid, behoorlijkheid, transparantie, doelbinding, minimale gegevensverwerking, juistheid, opslagbeperking, integriteit en vertrouwelijkheid en een verantwoordingsplicht. Al deze algemene beginselen staan haaks op de functie van de media, die in de onderzoeksfase in vertrouwelijkheid moeten kunnen werken, en in de publicatiefase alle ruimte moeten hebben om het nieuws te brengen op de wijze waarop zij dat zelf willen doen.

Artikel 6 - Rechtmatigheid van de verwerking

In de jurisprudentie is wel geoordeeld dat de verwerking van persoonsgegevens door de media gebaseerd is op grondslag f): noodzakelijk voor de gerechtvaardigde belangen van de verwerkingsverantwoordelijke. Dit is een gekunstelde constructie. De uitzondering die deze grondslag f) bevat (behalve wanneer de belangen van de betrokkene zwaarder wegen) heeft als risico dat hiermee een ander toetsingskader wordt gecreëerd dan de balans die het EHRM voorschrijft en waarvoor de Nederlandse rechter prima uit de voeten kan met artikel 6:162 BW.

Artikel 7 - Voorwaarden voor toestemming

De media zullen zich regelmatig op toestemming baseren, bijvoorbeeld bij een interview. Het is vaste jurisprudentie en staande journalistieke praktijk dat een geïnterviewde zijn toestemming niet achteraf kan intrekken – wie eenmaal heeft meegewerkt aan een interview zit daaraan vast en kan alleen feitelijke onjuiste weergave van zijn woorden corrigeren. Hieruit blijkt duidelijk dat het uitgangspunt van gegevensbescherming precies het tegenovergestelde is van het uitgangspunt van de media:

bescherming van persoonsgegevens tegenover vertrouwelijkheid in de onderzoeksfase en openbaarheid in de publicatiefase.

Artikel 8 - Voorwaarden voor de toestemming van kinderen met betrekking tot diensten van de informatiemaatschappij

De in dit artikel beschreven casus van verwerking van persoonsgegevens, gebaseerd op toestemming, in verband met het aanbieden van diensten van de informatiemaatschappij aan een kind, is iets anders dan het gebruik van gegevens voor journalistieke doeleinden. Wanneer dit artikel niettemin van toepassing zou zijn op gebruik van gegevens voor journalistieke doeleinden zou dat verwarrend zijn.

Artikel 11 - Verwerking waarvoor identificatie niet is vereist

Ook dit artikel past niet op de wijze waarop de media werken. Bij verslaggeving van het nieuws zijn er heel veel mensen in beeld die door het nieuwsmedium niet worden geïdentificeerd. Het is onwenselijk om daar juridische gevolgen aan te verbinden, bijvoorbeeld de in lid 2 genoemde verplichting om de betrokkene daarvan indien mogelijk in kennis te stellen.

Hoofdstuk IV: Verantwoordelijkheid en verwerkingsverantwoordelijke

Artikel 24 - Verantwoordelijkheid van de verwerkingsverantwoordelijke

Het uitgangspunt van artikel 24 AVG is ‘gegevensbescherming’. Als artikel 24 AVG van toepassing is op de media, dan kunnen zij mogelijk verplicht worden te rapporteren op de te treffen ‘passende technische en organisatorische maatregelen’. Het is onwenselijk dat de media voor wat betreft hun journalistieke werkzaamheden gaan vallen onder toezicht van de Autoriteit Persoonsgegevens, en na 2018 onder toezicht van de overkoepelende Europese Toezichthouder.

Artikel 25 - Gegevensbescherming door ontwerp en door standaardinstellingen

De verplichting tot pseudonimisering ex artikel 25 AVG staat diametraal tegenover het belang van persvrijheid. Het publiceren van nieuws is gericht op openbaarheid, en de media zelf bepalen of daarbij identificerende gegevens worden gepubliceerd of niet.

Artikel 25 lid 2 AVG bepaalt dat niet zonder menselijke tussenkomst persoonsgegevens voor een onbeperkt aantal natuurlijke personen toegankelijk mogen worden gemaakt. De vraag rijst wat dat in de praktijk voor de media zou betekenen. Denk bijvoorbeeld aan het automatisch in een live-app doorgeven van het scoreverloop van voetbalwedstrijden. Alleen al de informatie wie er heeft gescoord is een verwerking van persoonsgegevens. Bij toepasselijkheid van artikel 25 zou dat niet standaard openbaar gemaakt mogen worden wanneer dat zonder menselijke tussenkomst gebeurt. Artikel 25 biedt enige ruimte doordat het verbod om persoonsgegevens zonder menselijke tussenkomst te verwerken niet absoluut is, maar ‘in beginsel’ geldt. Maar dit is onvoldoende om te kiezen voor toepasselijkheid van artikel 25 op nieuwsmedia (zoals het wetsontwerp voorstelt). Het uitgangspunt moet zijn dat de regeling van ‘gegevensbescherming door ontwerp en standaardinstellingen’ niet geldt voor de media. Het uitgangspunt moet vrijheid van nieuwsgaring en vrijheid van meningsuiting zijn, en niet eerst een verbod met vervolgens een ‘in beginsel’ uitzondering daarop.

Artikel 28 Verwerker

Voor wat betreft journalistieke doeleinden is het onwenselijk om de media aan te merken als ‘verwerkingsverantwoordelijke’. Artikel 28 adresseert het geval dat een verwerkingsverantwoordelijke een verwerking laat uitvoeren door een verwerker, en geeft voor dat geval waarborgen voor de verwerking. Deze regeling past niet op journalistieke werkzaamheden. Dit artikel zou niet van toepassing moeten zijn op een nieuwsmedium dat journalistiek onderzoek doet en vervolgens nieuws publiceert. Wanneer artikel 28 wel van toepassing zou zijn op nieuwsmedia, zou bijvoorbeeld de vraag

rijzen of een drukker van een krant een ‘verwerker’ is. De drukker krijgt immers veelal een digitaal bestand om af te drukken, met daarin de namen van de mensen die in het nieuws zijn. Artikel 28 wringt op allerlei punten met die situatie.

Zo zou de drukker bij toepasselijkheid van artikel 28 afdoende garanties moeten bieden met betrekking tot passende technische en organisatorische maatregelen opdat zijn verwerking aan de vereisten van de AVG voldoet. Via de drukker als verwerker zouden zo alsnog alle bepalingen van de AVG van toepassing worden op nieuwsbedrijven. Voorts zouden er allerlei inhoudelijke eisen gaan gelden voor de overeenkomst tussen het nieuwsbedrijf en de drukker, waarin dan bijvoorbeeld een passend beveiligingsniveau gegarandeerd moet worden. De drukker zou bijvoorbeeld ook moeten meewerken aan het beantwoorden van verzoeken van betrokkenen om inzage in de verwerkte gegevens en rectificatie van onjuistheden. En ook het sanctiemechanisme van de AVG, met boetes tot € 20 miljoen, zou op de drukker van toepassing zijn. Dit staat haaks op het systeem van artikel 54 Sr, waarin de drukker onder bepaalde voorwaarden niet vervolgd kan worden voor door hem gedrukte geschriften.

Artikel 29 Verwerking onder gezag van de verwerkingsverantwoordelijke of de verwerker

Artikel 29 geeft een nadere uitwerking van de verplichtingen van de verwerker. Zoals bij artikel 28 genoemd past dit systeem van ‘verwerkingsverantwoordelijke’ en ‘verwerker’ niet op een nieuwsmedium en de door haar ingeschakelde derden.

Artikel 32 - Beveiliging van de verwerking

Artikel 32 AVG legt de verantwoordelijke de verplichting op tot beveiliging en – waar passend – pseudonimisering en versleuteling. Ook deze bepaling staat haaks op het uitgangspunt van de media om openbaar verslag te doen van het nieuws en van onderwerpen van maatschappelijk debat, en op de uitgangspunten van de Leidraad van de Raad voor de Journalistiek, waarin beschreven staat aan welke eisen journalistiek moet voldoen, ook in verband met de bescherming van privacy. Het is daarom onwenselijk om dit artikel van toepassing te verklaren op verwerking van persoonsgegevens voor journalistieke doeleinden.

Hoofdstuk IX

Artikel 41 van het in consultatie gegeven wetsontwerp voor de Uitvoeringswet AVG zondert hoofdstuk IX AVG niet uit. Dat is waarschijnlijk een omissie. Hoofdstuk IX bevat voor het grootste deel bepalingen die zich tot de lidstaten zelf richten en sowieso niet relevant zijn voor gegevensverwerking door nieuwsmedia. En hoofdstuk IX AVG bevat specifieke bepalingen voor bijvoorbeeld bestaande regelingen voor kerken en religieuze verenigingen. Het lijkt een vergissing dat Hoofdstuk IX niet aan het rijtje uitgezonderde AVG-hoofdstukken van artikel 41 lid 2 van het wetsontwerp is toegevoegd. Voor de volledigheid worden de bepalingen van dat hoofdstuk IX hieronder toch beknopt besproken.

Artikel 85 - Verwerking en vrijheid van meningsuiting en van informatie

Artikel 85 richt zich tot de lidstaten. Het is verwarrend en onnodig dit artikel van toepassing te verklaren op nieuwsmedia, zoals het in consultatie gegeven wetsontwerp beoogt.

Artikel 86 - Verwerking en recht van toegang van het publiek tot officiële documenten

Artikel 86 reguleert persoonsgegevens in officiële documenten. Dit gaat niet over journalistiek. De toepasselijkheid van dit artikel op journalistiek dient te worden uitgezonderd.

Artikel 87 - Verwerking van het nationaal identificatienummer

Artikel 87 richt zich tot de lidstaten. Het heeft niets te maken met journalistiek of nieuws.

Artikel 88 - Verwerking in het kader van de arbeidsverhouding

Ook artikel 88 richt zich tot de lidstaten.

Artikel 89 - Archivering in het algemeen belang, wetenschappelijk of historisch onderzoek of statistische doeleinden

Artikel 89 gaat over wetenschappelijk en historisch onderzoek. Dat soort onderzoek zit heel dicht tegen journalistiek onderzoek aan. Vaak zal het niet mogelijk zijn om af te bakenen waar journalistiek onderzoek ophoudt en historisch onderzoek begint. Indien artikel 89 niet zou worden uitgezonderd voor journalistieke doeleinden, dreigt een journalist die historisch of wetenschappelijk onderzoek doet vast te zitten aan de strengere regels daarvoor. Immers, de afwijkingen van de bescherming van persoonsgegevens die voor historisch en wetenschappelijk onderzoek mogelijk zijn, zijn veel beperkter dan de uitzondering die voor journalistiek kan worden gemaakt. De archief functie van de media is belangrijk, die functie wordt in de rechtspraak van het EHRM zelfs de secundaire functie van de media genoemd. Door op media-archieven ook artikel 89 AVG van toepassing te verklaren, zou een normenstelsel van toepassing zijn dat niet strookt met de bescherming van de media onder artikel 10 EVRM.

Artikel 90 - Geheimhoudingsplicht

Artikel 90 geeft lidstaten de mogelijkheid om specifieke regels op te stellen voor geheimhouders zoals advocaten en artsen. Artikel 90 richt zich tot de lidstaten.

Artikel 91 - Bestaande gegevensbeschermingsregels van kerken en religieuze verenigingen

Artikel 91 biedt lidstaten de mogelijkheid bestaande regels voor kerken en religieuze verenigingen te handhaven en daar een aparte toezichthoudende autoriteit voor in te stellen. Artikel 91 richt zich tot de lidstaten.

3. Wat is het risico van de AVG voor de vrijheid van meningsuiting c.q. de journalistiek?

In het algemeen kan geconstateerd worden dat de AVG *voorrang* geeft aan de bescherming van persoonsgegevens. Het EHRM gaat juist uit van een balans tussen de grondrechten van privacy en vrijheid van meningsuiting. Het arrest van het HvJEU *Google Spain/Costeja* illustreert waar de voorrang die de Privacyrichtlijn aan de bescherming van persoonsgegevens geeft toe kan leiden. Het HvJEU heeft hierin met zoveel woorden bepaald dat bescherming persoonsgegevens in principe *voorrang* heeft.¹⁹ Er is in dat arrest geen afweging gemaakt van de impact op de vrijheid van meningsuiting op de wijze waarop het EHRM dit pleegt te doen: een balans met als uitgangspunt dat de grondrechten gelijkwaardig zijn.

Nu de AVG uitgaat van voorrang voor gegevensbescherming en de daarop te maken uitzondering voor journalistieke doeleinden overlaat aan de wetgevers van de lidstaten, is een ruimhartige uitzondering in de Nederlandse wet voor 'journalistiek' noodzakelijk om het evenwicht te waarborgen.

---

¹⁹ Hof van Justitie EU (Grote Kamer) 13 mei 2014, C-131/12 (*Google Spain/Costeja*): "(...) en de grondrechten van deze persoon krachtens de artikelen 7 en 8 van het Handvest. Weliswaar hebben in de regel de door deze artikelen beschermde rechten van de betrokkene tevens voorrang op dit belang van internetgebruikers, maar dit evenwicht kan in bijzondere gevallen afhangen van de aard van de betrokken informatie en de gevoeligheid ervan voor het privéleven van de betrokkene en van het belang dat het publiek erbij heeft om over deze informatie te beschikken, wat met name wordt bepaald door de rol die deze persoon in het openbare leven speelt."

Vrijheid van meningsuiting is meer het domein van het EVRM en de jurisprudentie van het EHRM in Straatsburg, dan van het EU-recht en het HvJEU in Luxemburg. De vrijheid van meningsuiting is niet geharmoniseerd in de EU. Dat verklaart waarom de AVG geen inhoud geeft aan de journalistieke exceptie, maar dit aan de lidstaten overlaat. Voor het formuleren van die uitzondering geeft de AVG dus expliciet alle ruimte. De in acht te nemen grenzen worden hierbij gesteld door het EVRM, zoals uitgewerkt in de rechtspraak van het EHRM over balans tussen artikel 8 en artikel 10 EVRM.

Hierbij is relevant dat de Richtsnoeren van de Autoriteit Persoonsgegevens uit 2007 de journalistieke exceptie veel verder inperken dan op basis van de jurisprudentie van het EHRM is gerechtvaardigd, bijvoorbeeld door als voorwaarde voor deze journalistieke exceptie het bestaan van een recht op weerwoord c.q. rectificatie te stellen. Daar is veel kritiek op gekomen, maar de Richtsnoeren zijn sinds 2007 niet aangepast. Gezien de wettelijke taak van de Autoriteit Persoonsgegevens ligt het niet voor de hand om de afweging tussen gegevensbescherming en journalistieke doeleinden daar neer te leggen. De wetgever dient de balans te herstellen, en het is aan de rechter om publicaties in concrete gevallen achteraf te toetsen.

De Autoriteit Persoonsgegevens heeft op dit moment meer bevoegdheden dan in 2007, bijvoorbeeld om boetes en dwangsommen op te leggen. De positie van ‘toezichthoudende autoriteiten’ als de Autoriteit Persoonsgegevens en de overkoepelende Europese Toezichthouder zal onder het regime van de AVG alleen maar sterker worden. Indien de huidige Richtsnoeren gebruikt zouden worden door de Autoriteit Persoonsgegevens, dan is het gevolg dat een beperking van de vrijheid van meningsuiting die niet in lijn is met de rechtspraak van het EHRM.

4. Toezicht door de ‘toezichthoudende autoriteit’

Artikel 58 AVG omschrijft de bevoegdheden van de toezichthoudende autoriteit. Die zijn zeer ruim, onder meer binnentreden, informatie krijgen en delen, een administratieve boete opleggen en een vordering bij de rechter instellen. Ook kan de toezichthoudende autoriteit corrigerende maatregelen opleggen, en de verantwoordelijke gelasten ‘de verzoeken van de betrokkene tot uitoefening van zijn rechten uit hoofde van deze verordening in te willigen’.

Wanneer bijvoorbeeld de artikelen 5, 6, 7, 8, 11, 24, 25, 28, 29, 32 en 85 tot en met 91 AVG van toepassing worden verklaard op verwerking van persoonsgegevens voor journalistieke doeleinden, zal de toezichthoudende autoriteit daar toezicht op kunnen gaan houden.

Deze mogelijke bevoegdheden van de toezichthoudende autoriteit staan haaks op bijvoorbeeld het uitgangspunt van journalistieke bronbescherming.

In artikel 7 van de Nederlandse Grondwet is gewaarborgd dat er geen voorafgaand toezicht is op de pers. Uitingen in de media kunnen pas *achteraf* ter toetsing worden voorgelegd aan de rechter. Systeemtoezicht door een ‘toezichthoudende autoriteit’ staat hiermee op gespannen voet. Indien de Autoriteit Persoonsgegevens handhavend optreedt tegen de media op basis van de huidige té beperkte Richtsnoeren, dreigt censuur. Concreet: als een medium geen recht op weerwoord of rectificatie biedt (zoals vrijwel alle Nederlandse tv-programma’s), dan is volgens de Richtsnoeren de journalistieke uitzondering niet van toepassing. Gevolg is dat alle bepalingen van de Wbp (c.q. de AVG na inwerkingtreding in 2018) van toepassing zijn. Daar voldoet geen enkel nieuwsmedium aan, omdat men zich – terecht – beroept op de vrijheid van meningsuiting die een nieuwsmedium toekomt. De Autoriteit Persoonsgegevens heeft dan de bevoegdheid tot het opleggen van een boete of een last onder dwangsom. Hier zal zonder twijfel een ‘*chilling effect*’ van uitgaan. Systeemtoezicht op de media door de Autoriteit Persoonsgegevens moet worden vermeden.

De Nederlandse rechter beslecht regelmatig geschillen waarbij het belang van gegevensbescherming moet worden afgewogen tegen het belang van de uitingsvrijheid. De Nederlandse rechter houdt het

kader dat het EHRM hiertoe biedt scherp in het oog. In een rechterlijke procedure tegen een Nederlands nieuwsmedium is een eerlijk proces gewaarborgd. Getuigen kunnen onder ede worden gehoord, de bewijsregels zijn in detail uitgewerkt, en er komt pas een rechterlijk vonnis na hoor en wederhoor. Bij een onderzoek door een toezichthoudende autoriteit zoals de Autoriteit Persoonsgegevens zijn deze rechten niet voldoende gewaarborgd.

Hierbij komt dat de AVG de mogelijkheden verruimt om een klacht in te dienen bij de toezichthoudende autoriteit. Artikel 77 AVG bepaalt dat een betrokkene dat kan doen bij een toezichthoudende autoriteit in de lidstaat waar hij gewoonlijk verblijft, waar hij zijn werkplek heeft of waar de beweerde inbreuk is begaan. Dit geeft de betrokkene dus veel ruimte om te ‘forumshoppen’. Nederlandse nieuwsmedia moeten rekening houden met klachten die bij alle toezichthoudende autoriteiten in de EU kunnen worden ingediend. Van belang is dat considerans 153 AVG bepaalt dat indien die uitzonderingen of afwijkingen per lidstaat verschillen, het recht van de lidstaat waaraan de verwerkingsverantwoordelijke is onderworpen, van toepassing is. Dit onderstreept het belang van een ruime uitzondering in de Nederlandse wet. Immers, tegen een Nederlandse nieuwswebsite kan ook – bijvoorbeeld – door een Griek worden geklaagd bij de Griekse toezichthoudende autoriteit. Het Nederlandse recht is dan van toepassing, aldus considerans 153 AVG. Van belang is dat in het Nederlandse recht een duidelijke en ruime uitzondering voor journalistiek gebruik van persoonsgegevens is opgenomen.

5. De zes voorbeelden nader bekeken

Alle zes de voorbeelden dreigen onder het regime van de AVG te vallen, wanneer de journalistieke exceptie onvoldoende ruimte zou bieden. In elk voorbeeld dreigt een ‘chilling effect’.

1. Panama Papers

Toepassing van de AVG leidt mogelijk tot rechtszaken van betrokkenen van wie persoonsgegevens voorkomen in de *Panama Papers*. Zij zullen inzicht eisen in hun gegevens, en verwijdering daarvan. Bovendien zal hierdoor mogelijk informatie bekend worden die naar de bron van de *Panama Papers* leidt. Een gebrek aan bronbescherming leidt er uiteindelijk toe dat bronnen geen informatie over misstanden durven delen met nieuwsmedia.

2. Onderzoek in archief NIOD door Het Parool

Het regime van artikel 89 AVG legt allerlei verplichtingen op aan archieven zoals het NIOD. Er moeten passende en technische en organisatorische waarborgen worden getroffen om het beginsel van minimale gegevensverwerking te garanderen. Wanneer deze beperkingen ook voor het onderzoek door Het Parool naar de Joodse erfpacht-kwestie zouden gelden, beperkt dit Het Parool in de mogelijkheden om hiernaar onderzoek en hiervan verslag te doen op de wijze zoals Het Parool zelf verkiest.

3. Datalek bij de AFM

Wanneer het gebruik van de gegevens over de bestuurders van beursgenoteerde bedrijven door NRC Handelsblad, Argos en Eén Vandaag onder het regime van de AVG zou vallen, geeft dat deze bestuurders allerlei juridische wapens in handen, bijvoorbeeld om te klagen bij de Autoriteit Persoonsgegevens in Nederland of bij een buitenlandse toezichthoudende autoriteit ingeval een bestuurder gewoonlijk in een andere lidstaat verblijft.

4. Reacties op Gelderlander.nl

De IP-adressen van de bezoekers zijn persoonsgegevens. De reacties op Gelderlander.nl zijn goeddeels anoniem c.q. onder een pseudoniem gepubliceerd. Gelderlander.nl zal zelf de afweging

willen maken of en wanneer zij IP-adressen aan derden verstrekt. Aansprakelijkheid van websites voor anonieme reacties, en de verplichting om identificerende gegevens te verstrekken, is regelmatig onderwerp van juridische geschillen. De rechtspraak hierover is uitgebreid en gebalanceerd. Wanneer het stelsel van de AVG op deze nieuws-website van toepassing zou worden, dreigt de balans door te slaan in het nadeel van de uitingsvrijheid.

5. De drukker

In het stramien van de bescherming van persoonsgegevens dreigt de drukker te worden aangemerkt als een verwerker van persoonsgegevens in de zin van de artikelen 28 en 29 AVG. In dat geval zullen er allerlei technische en organisatorische maatregelen moeten worden genomen om aan de eisen van de AVG te voldoen en de rechten van de betrokkene te waarborgen. Dat is onwenselijk.

6. Online archieven nieuwsmedia

Voor het invoeren van een 'recht op vergetelheid' geeft artikel 17 AVG een specifieke regeling, inclusief een uitzondering in het kader van vrijheid van meningsuiting. Met dit specifieke recht op vergetelheid wordt voldoende tegemoetgekomen aan de belangen van betrokkenen 'to be forgotten'. Wanneer ook andere bepalingen van de AVG op online archieven van nieuwsmedia van toepassing zouden worden, dreigt de balans door te slaan richting degene die niet wil dat het nieuwsbericht waarin hij voorkomt nog gevonden wordt. Het EHRM heeft het belang van de archief functie van nieuwsmedia juist benadrukt, als secundaire functie van de pers. Wanneer de balans doorslaat richting het 'opschonen' van online archieven leidt dit al snel tot geschiedvervalsing. In het arrest *Google Spain/Costeja* van het HvJEU is het uitgangspunt dat zoekmachines slechts een commercieel belang hebben. Bij de archief functie van nieuwsmedia speelt een ander belang, namelijk de vrijheid van meningsuiting van de media.

6. Internationale aspecten

De AVG geeft iedere lidstaat ruimte voor eigen keuzes bij de implementatie in nationaal recht, onder meer waar het de uitzondering voor journalistieke doeleinden betreft. Dat betekent dat er binnen de EU per lidstaat een ander juridisch regime zal gelden voor het al dan niet kunnen invoeren van de regelgeving met betrekking tot de bescherming van persoonsgegevens waar het om journalistiek gaat.

Indien de journalistieke uitzondering door Nederland niet zo ruim mogelijk wordt benut, zal het gevolg daarvan zijn dat het Nederlandse recht meer mogelijkheden biedt dan het recht van andere EU-lidstaten om op basis van de bescherming van persoonsgegevens tegen nieuwsmedia op te treden.

Artikel 3 van het wetsontwerp geeft een regeling over de territoriale werking van de Uitvoeringswet. Wanneer een verwerkingsverantwoordelijke of een verwerker een vestiging in Nederland heeft, zal de Nederlandse wet van toepassing zijn. Andersom betekent dit dat de Nederlandse wet niet van toepassing zal zijn op bijvoorbeeld een in Duitsland of België of in een andere EU-lidstaat gevestigd bedrijf dat binnen Nederland diensten aanbiedt. Daar is dan Duits recht c.q. Belgisch recht c.q. het recht van die andere EU-lidstaat op van toepassing.

Indien Nederland kiest voor een implementatie waarbij niet alle ruimte die de AVG biedt voor een uitzondering voor journalistieke doeleinden wordt benut, betekent dit voor Nederlandse media dat zij aan strengere Nederlandse regels moeten voldoen dan media die gevestigd zijn in EU-lidstaten die wel kiezen voor het benutten van die ruimte. Dit betekent dan ook dat een in Duitsland of België gevestigde uitgever die zich op de Nederlandse markt richt, aan minder regels hoeft te voldoen dan de in

Nederland gevestigde uitgever. En wanneer de in Nederland gevestigde uitgever zich op een andere lidstaat richt, zal hij nog steeds aan de beperkingen van het Nederlandse recht zijn gebonden.

Bij geschillen over (on)rechtmatige publicaties wordt het toepasselijke recht bepaald door de zogeheten Rome II Verordening. Bij de beoordeling van een internetpublicatie is het recht van toepassing van 'het land waar de schade zich voordoet' en dat is het land waar de gelaedeerde het centrum van zijn belangen heeft. Dit is een andere benadering dan de benadering van artikel 3 van het wetsontwerp. Indien de Nederlandse Uitvoeringswet kiest voor een onvoldoende ruime uitzondering voor journalistieke doeleinden, rijzen zeer complexe vragen over het toepasselijk recht. Dit kan voorkomen worden door in de Uitvoeringswet alle geboden ruimte voor een uitzondering voor journalistieke doeleinden te benutten.

7. Conclusie: een verkillend effect

Bij elk van de zes voorbeelden is eenvoudig te voorspellen dat de media het onderspit gaan delven wanneer het recht op gegevensbescherming te sterk wordt, en de ruimte voor gebruik van persoonsgegevens voor journalistieke doeleinden te zeer beperkt wordt. Het '*chilling effect*' zal vele gezichten hebben. Nieuwsmedia zullen zich veel vaker moeten verweren tegen personen c.q. toezichthoudende autoriteiten die een beroep doen op de bepalingen van de AVG, met alle kosten vandien. Dit zal in de praktijk al snel tot zelfcensuur leiden: vanwege dreigende juridische kosten en aansprakelijkheid zullen de media voorzichtiger worden en wegblijven van onderwerpen die vanwege de verwerking van persoonsgegevens risico's opleveren. Bovendien zullen bronnen en klokkenluiders, die via de media misstanden aan de kaak willen stellen, hier minder toe bereid zijn wanneer hun identiteit onthuld kan worden met een beroep op de bepalingen van de AVG.

De bepalingen van de AVG vullen de rechten in van de persoon die zich beroept op gegevensbescherming. De balans met het grondrecht van de uitingsvrijheid is niet inherent opgenomen in de AVG: het is aan de lidstaten om de balans te vinden die het EHRM voorschrijft. In Nederland vindt de rechter die balans door een toetsing aan artikel 6:162 BW, het leerstuk van de onrechtmatige daad. Op bescherming van persoonsgegevens is tot nu toe slechts mondjesmaat een beroep gedaan (uitwerking in bijlage 2). Wanneer de Nederlandse wetgever de ruimte voor een journalistieke uitzondering die de AVG biedt onvoldoende benut, zal de balans doorslaan naar de bescherming van persoonsgegevens. Dat zal een verkillend effect hebben op de persvrijheid in Nederland.

Bijlage 1: Relevante regelgeving

Hieronder worden de relevante onderdelen van de volgende documenten weergegeven:

I. Privacyrichtlijn

II. Wbp, inclusief parlementaire behandeling artikel 3 Wbp

III. Richtsnoeren Autoriteit Persoonsgegevens

IV. Impact Assessment AVG

V. AVG – artikelen die volgens het wetsontwerp in Nederland op journalistiek van toepassing zouden worden

VI. Handvest voor de Grondrechten

VII. EVRM

VIII. Het wetsontwerp voor de Uitvoeringswet zoals in consultatie gegeven

I. Privacyrichtlijn 95/46/EG

De verhouding van gegevensbescherming tot de vrijheid van meningsuiting en persvrijheid is geregeld in artikel 9:

„De lidstaten voorzien voor de verwerking van persoonsgegevens voor uitsluitend journalistieke of voor artistieke of literaire doeleinden in uitzonderingen op en afwijkingen van de bepalingen van dit hoofdstuk en van de hoofdstukken IV en VI uitsluitend voor zover deze nodig blijken om het recht op persoonlijke levenssfeer te verzoenen met de regels betreffende de vrijheid van meningsuiting.”

Deze bepaling wordt toegelicht in de punten 17 en 37 van de considerans:

„(17) Overwegende dat wat betreft verwerkingen van geluid- en beeldgegevens voor journalistieke, literaire of artistieke doeleinden, met name in de audiovisuele sector, de beginselen van de richtlijn, met een aantal beperkingen overeenkomstig artikel 9 van toepassing zijn;

[...]

(37) Overwegende dat voor de verwerking van persoonsgegevens voor journalistieke, artistieke of literaire, en met name audiovisuele, doeleinden moet worden voorzien in uitzonderingen op of beperkingen van bepalingen van deze richtlijn, voor zover deze noodzakelijk zijn om de fundamentele rechten van de persoon te verzoenen met de vrijheid van meningsuiting, inzonderheid de vrijheid om inlichtingen te ontvangen of te verstrekken, zoals die met name bij artikel 10 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden wordt gewaarborgd; dat het derhalve de taak van de lidstaten is om in het kader van de afweging tussen fundamentele rechten de noodzakelijke uitzonderingen en beperkingen vast te stellen ten aanzien van de algemene maatregelen inzake de rechtmatigheid van de gegevensverwerking, de overdracht van gegevens naar derde landen alsmede de bevoegdheden van de controlerende instanties; dat zulks evenwel de lidstaten er niet toe mag bewegen te voorzien in uitzonderingen op de maatregelen om de beveiliging van de verwerking te garanderen; dat ten minste aan de op dit gebied bevoegde toezichhoudende instantie tevens bepaalde bevoegdheden a posteriori moeten worden verleend, zoals het op gezette tijden indienen van een verslag of het in rechte optreden;”

II. Wet Bescherming Persoonsgegevens (Wbp)

Deze bepaling uit de Privacyrichtlijn is als volgt geïmplementeerd in de Wbp:

Artikel 3

1. Deze wet is niet van toepassing op de verwerking van persoonsgegevens voor uitsluitend journalistieke, artistieke of literaire doeleinden, behoudens de overige bepalingen van dit hoofdstuk, alsmede de artikelen 6 tot en met 11, 13 tot en met 15, 25 en 49.

2. Het verbod om persoonsgegevens als bedoeld in artikel 16 te verwerken is niet van toepassing voor zover dit noodzakelijk is voor de doeleinden als bedoeld in het eerste lid.

Memorie van Toelichting (TK II 1997/1998 25 892 nr. 3, p. 72-74), 2 maart 1998

Artikel
Eerste lid

3

Deze bepaling is gebaseerd op artikel 9 van de richtlijn en is gericht op gegevensverwerkingen die uitsluitend op journalistieke, artistieke en literaire doeleinden zijn gericht. Voor zover het de journalistiek betreft worden dergelijke verwerkingen thans in artikel 2 WPR geheel uitgezonderd. Als gevolg van artikel 9 richtlijn kan een dergelijke algehele uitzondering niet zonder meer worden gecontinueerd. In genoemd artikel wordt bepaald dat de lidstaten voor de verwerking van persoonsgegevens moeten voorzien in de uitzonderingen op of afwijkingen van de bepalingen van de hoofdstukken II, IV en VI die nodig blijken om het recht op persoonlijke levenssfeer te verzoenen met de vrijheid van meningsuiting. Dit betekent dat, anders dan krachtens de WPR het geval is, de verwerking van persoonsgegevens voor genoemde doeleinden in beginsel onder het regime van de richtlijn valt. De lidstaten dienen nader te bezien in hoeverre uitzonderingen op dat regime noodzakelijk zijn met het oog op het waarborgen van de vrijheid van meningsuiting.

In de situatie waarin persoonsgegevens voor journalistieke, artistieke of literaire doeleinden worden verwerkt zal sprake kunnen zijn van een botsing van grondrechten. Het algemene uitgangspunt bij de beoordeling van dergelijke botsingen is dat er tussen grondrechten geen rangorde bestaat. Dat is in overeenstemming met vaste jurisprudentie. De rechter pleegt binnen de algemene privaatrechtelijke kaders aan de hand van de omstandigheden van het concrete geval een afweging te maken tussen het belang dat gediend is met de vrijheid van meningsuiting en het belang van het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. Geen van beide rechten heeft in algemene zin voorrang. Vanuit deze algemene optiek dient de wetgever af te wegen welke uitzonderingen voor de journalistiek moeten worden gecreëerd.

De vrijheid van meningsuiting is neergelegd in artikel 10 EVRM, artikel 19 IVBPR en artikel 7 van de Grondwet. De vrijheid van meningsuiting is met het oog op het goed functioneren van een democratische samenleving van grote betekenis. Dit laatste vindt nadrukkelijk bevestiging in de jurisprudentie van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens. Hieruit volgt dat de wetgever buitengewoon terughoudend dient te zijn met het stellen van beperkingen aan dit recht. Beperkingen zijn alleen mogelijk indien bij de wet voorzien en noodzakelijk in een democratische samenleving in het belang van een aantal limitatief opgesomde doeleinden.

Tegen deze achtergrond is het ongewenst om de richtlijn onverkort van toepassing te laten zijn op journalistieke activiteiten. De beperkende voorschriften die voortvloeien uit de richtlijn zijn veelal een te vergaande belemmering voor dergelijke activiteiten. De in de richtlijn voorgeschreven meldings- en informatieverplichtingen zouden tot gevolg hebben dat de journalistieke vrijheid om gegevens te vergaren, te registreren en te analyseren als voorbereiding op eventuele publicaties, te zeer wordt beknot. Datzelfde geldt voor de uitoefening van het inzage- en correctierecht, het recht van verzet en de bevoegdheden van de Registratiekamer om bijvoorbeeld voorafgaand onderzoek te doen. De betreffende onderdelen van het wetsvoorstel zijn dan ook uitgezonderd.

Anderzijds brengt de toenemende betekenis van het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer mee dat andere onderdelen van het wetsvoorstel wel van toepassing zullen zijn. De richtlijn geeft daarvoor een aantal indicaties. Artikel 9 en de daaraan ten grondslag liggende overweging 37 laten zien dat in elk geval geen uitzonderingen mogelijk zijn op de regels inzake aansprakelijkheid, sancties, beroep op de rechter, gedragscodes en beveiliging. Afgezien van de bepalingen van hoofdstuk 1, achten wij het daarnaast gewenst dat de pers gebonden is aan de algemene beginselen inzake gegevensverwerkingen zoals neergelegd in artikel 6 en 7 van de richtlijn. Deze beginselen geven enerzijds algemene zorgvuldigheidsgrenzen die ook degene die de gegevens verwerkt voor de hiervoor bedoelde doeleinden in acht heeft te nemen en bevatten anderzijds voldoende ruimte voor afwegingen waarbij de vrijheid van meningsuiting op toereikende wijze aan bod kan komen. De binnen dit kader te maken afwegingen zullen in belangrijke mate aansluiten bij de huidige jurisprudentie.

In Europees verband omvat de grondrechtelijke bescherming meer dan de persvrijheid. Zoals ook blijkt uit overweging 37 van de richtlijn beschermt artikel 10 EVRM de uitingsvrijheid in brede zin, in het bijzonder de vrijheid om inlichtingen te ontvangen of te verstrekken. In het verlengde hiervan bevat artikel 9 van de richtlijn niet alleen een afwijkingsbevoegdheid voor verwerkingen voor journalistieke, maar ook voor artistieke en literaire doeleinden. Daarbij valt tevens te denken aan bepaalde gegevensverwerkingen die plaatsvinden bij bibliotheken en musea. Conform de richtlijn worden dergelijke gegevensverwerkingen op één lijn geplaatst met journalistieke gegevensverwerkingen.

Een en ander leidt tot de conclusie dat conform artikel 3, eerste lid, het wetsvoorstel niet van toepassing zal zijn op gegevensverwerkingen voor uitsluitend journalistieke, artistieke en literaire doeleinden, behoudens de bepalingen van het eerste hoofdstuk, alsmede de artikelen 6 tot en met 11, 13 tot en met 15, 25 en 49. In genoemde bepalingen worden de hiervoor aangeduide onderdelen geregeld. De formulering van artikel 3, eerste lid, is overigens grotendeels gebaseerd op het huidige artikel 2 WPR waar een vergelijkbare terminologie wordt gehanteerd.

Anders dan in het huidige artikel 2 WPR wordt niet meer geregeld dat het dient te gaan om gegevensverwerkingen door pers, radio of televisie. Krachtens de richtlijn gaat het er niet om wie de gegevens verwerkt, maar voor welke doeleinden zulks geschiedt. In dit licht bezien vormt artikel 3 ten opzichte van het geldende recht een verruiming van de afwijkingmogelijkheid, aangezien ook anderen dan vertegenwoordigers van pers, radio of televisie gegevens voor de genoemde doeleinden kunnen verwerken. Het laatste vergt wel nauwkeurige interpretatie. Afhankelijk van de feitelijke omstandigheden zal moeten worden beoordeeld of een verwerking uitsluitend voor een van de genoemde doeleinden plaatsvindt. De exploitatie van op basis daarvan aangelegde gegevensbestanden voor andere dan journalistieke, artistieke of literaire doeleinden valt buiten de reikwijdte van de in artikel 3 geregelde uitzondering.

Tweede lid

Voorts is in het tweede lid bepaald dat gevoelige gegevens als bedoeld in artikel 16 van het wetsvoorstel, mogen worden verwerkt voor zover dit voor de in het eerste lid genoemde doeleinden noodzakelijk is. Gevoelige gegevens vormen een bijzondere categorie die krachtens de richtlijn extra bescherming dienen te krijgen. Publicatie ten behoeve van journalistieke, artistieke en literaire doeleinden moet echter worden beschouwd als een «zwaarwegend algemeen belang» in de zin van artikel 8, vierde lid, van de richtlijn ten behoeve waarvan ook verwerking van gevoelige gegevens noodzakelijk kan zijn. Artikel 3, tweede lid, stelt dit buiten twijfel. De bevoegdheid tot een zodanige gegevensverwerking is echter niet onbeperkt. Bij de toepassing van de noodzakelijkheidsnorm zal degene die de gegevens verwerkt steeds moeten afwegen of de betreffende verwerking voldoet aan beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit.

Voor zover het gaat om verwerking voor journalistieke doeleinden gaat de begrenzing van de noodzakelijkheidseis niet zover dat verwerking van gevoelige gegevens alleen is toegestaan indien vaststaat dat deze uitmondt in een publicatie. In de praktijk is soms tot het laatste moment onzeker of journalistieke werkzaamheden zullen leiden tot een publicatie. In dit licht bezien kan dan ook slechts de enkele verzameling van gegevens al noodzakelijk zijn als in dit artikel bedoeld.

TK 25 892, nr. 5, Verslag 3 juni 1998

Artikel 3

Eerste lid

De leden van de PvdA-fractie hebben kennisgenomen van het feit dat deze wet, behoudens een aantal met name genoemde artikelen, niet van toepassing is voor verwerking van persoonsgegevens voor uitsluitend journalistieke, artistieke of literaire doeleinden. Zien zij het goed en dienen de genoemde begrippen journalistiek, artistiek of literair in de meest ruime zin van het woord te worden uitgelegd? Deze leden zouden voorts, om ieder misverstand te voorkomen, graag hun zienswijze bevestigd willen zien dat er aan deze begrippen geen kwaliteitseisen zullen worden gesteld. Kan de regering hierop in positieve zin antwoorden?

De leden van de D66-fractie zouden het op prijs stellen als de regering wat dieper zou ingaan op gegevensverwerking door pers, radio en omroep. De WPR kende in tegenstelling tot de WBP een algehele exceptie. De WBP verklaart een deel van de wet wel en een deel niet van toepassing. Graag krijgen de leden van de D66-fractie meer duidelijkheid over de precieze reikwijdte van het wetsvoorstel op dit punt en de verschillen met de situatie onder de WPR.

Tweede lid

De leden van de VVD-fractie vragen waarom het noodzakelijkheids criterium zo strikt is omschreven.

Welke interpretatie dient aan het begrip te worden gegeven?

In deze bepaling is het noodzakelijkheids criterium opgenomen. De leden van de D66-fractie vragen hoe de regering staat tegenover de suggestie van de NOS om het begrip «noodzakelijk» te vervangen door «redelijkerwijs nodig»?

TK 25 892, nr. 6, Nota n.a.v. het verslag 2 december 1998

De begrippen «journalistiek, artistiek of literair» – zo merken wij op naar aanleiding van een vraag van de leden van de PvdA-fractie – zijn rechtstreeks overgenomen uit artikel 9 van de richtlijn. Zij zijn met het oog op een adequate toepassing van het artikel voldoende duidelijk omljnd. De inhoud daarvan zal voor zover nodig in een Europeesrechtelijke context verder tot ontwikkeling moeten komen. Het ligt niet in ons voornemen om aan de bedoelde begrippen nadere eisen of voorwaarden te stellen.

In de memorie van toelichting bij artikel 3, eerste lid, zijn wij reeds uitvoerig ingegaan op de consequenties van het wetsvoorstel voor gegevensverwerking door pers, radio en televisie. Artikel 3 geeft uitvoering aan artikel 9 van de richtlijn. Hierin wordt – kort gezegd – bepaald dat de verwerking van persoonsgegevens voor uitsluitend journalistieke, artistieke of

literaire doeleinden slechts van (belangrijke onderdelen van) de richtlijn mag worden uitgezonderd voor zover nodig om privacybescherming en de vrijheid van meningsuiting met elkaar in evenwicht te brengen. Deze bepaling had tot gevolg dat de algehele exceptie van artikel 2 Wpr niet meer kon worden gehandhaafd. Per wetbepaling moest nader worden bezien in hoeverre zij toepassing kan vinden op pers, radio en omroep.

Deze afweging heeft ertoe geleid dat een beperkt aantal bepalingen ook voor die sectoren geldt. Daarbij gaat het in de eerste plaats om de algemene beginselen van gegevensverwerking en de gronden waarop gegevens rechtmatig kunnen worden verwerkt. Zij zijn vastgelegd in de artikelen 6, 7 en 17 van de richtlijn respectievelijk de artikelen 6 tot en met 11 en 13 tot en met 15 van het wetsvoorstel. Wij zijn van mening dat deze algemene beginselen ook thans al door de pers in acht behoren te worden genomen uit hoofde van normen van maatschappelijke zorgvuldigheid (artikel 6:162 BW). Daarnaast zijn de bepalingen inzake gedragscodes (artikel 25) en aansprakelijkheid (artikel 49) van toepassing verklaard. De richtlijn laat op dit punt geen uitzonderingen toe.

Ten slotte brengt het tweede lid tot uitdrukking dat ook aan de verwerking van gevoelige gegevens als bedoeld in artikel 16 grenzen zijn verbonden. Met het begrip «noodzakelijk» is aangesloten bij de in andere artikelen van het wetsvoorstel gehanteerde terminologie. Hier is derhalve – dit in reactie op een vraag van de leden van de VVD-fractie – geen striktere terminologie gehanteerd dan elders. Introductie van andere begrippen zou leiden tot meer onduidelijkheid en ongerechtvaardigde verwachtingen scheppen ten aanzien van ontwikkelingen van het Europese recht op dit punt. De Engelse en Franse tekst van de richtlijn gebruiken immers het woord «necessary» onderscheidenlijk «nécessaire» en de Duitse tekst «notwendig». De Nederlandse tekst van de richtlijn hanteert steeds het begrip «noodzakelijk». Het zou een onjuiste suggestie wekken dit op deze plaats te implementeren als «redelijkerwijs nodig», zoals door de leden van de D66-fractie wordt geopperd.

Memorie van Antwoord Eerste Kamer 25 892 nr. 92c, 19 mei 2000

Het door de leden van de CDA-fractie genoemde artikel 3 van het wetsvoorstel is gebaseerd op artikel 9 van de richtlijn. Hierin wordt bepaald dat de lidstaten voor de verwerking van persoonsgegevens moeten voorzien in de uitzonderingen op of afwijkingen van de bepalingen van de hoofdstukken II, IV en VI die nodig blijken om het recht op persoonlijke levenssfeer te verzoenen met de vrijheid van meningsuiting. Als uitgangspunt geldt dat de verwerking van persoonsgegevens voor genoemde doeleinden in beginsel onder het regime van de richtlijn valt. De lidstaten dienen nader te bezien in hoeverre uitzonderingen op dat regime noodzakelijk zijn met het oog op het waarborgen van de vrijheid van meningsuiting. Krachtens artikel 3 van het wetsvoorstel zijn ter uitwerking van de richtlijn belangrijke bepalingen betreffende de verwerking van persoonsgegevens van toepassing op de journalistiek. Dit betekent derhalve dat anders dan de leden van de CDA-fractie kennelijk veronderstellen de algehele uitzondering die thans geldt onder de Wpr onder de nieuwe wet niet in stand blijft.

De leden van de CDA-fractie zijn blijkens de door hen gestelde vraag er terecht van uitgegaan dat in de situatie waarin persoonsgegevens voor journalistieke, artistieke of literaire doeleinden worden verwerkt, sprake zal kunnen zijn van een botsing van grondrechten. Het algemene uitgangspunt bij de beoordeling van dergelijke botsingen is dat er tussen grondrechten geen rangorde bestaat. Dat is in overeenstemming met vaste jurisprudentie. De rechter pleegt binnen de algemene privaatrechtelijke kaders aan de hand van de omstandigheden van het concrete geval een afweging te maken tussen het belang dat gediend is met de vrijheid van meningsuiting en het belang van het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. Geen van beide rechten heeft in algemene zin voorrang. Dit is ook het uitgangspunt van het wetsvoorstel. De vraag van de leden van de CDA-fractie of uit het wetsvoorstel mag worden afgeleid dat de bescherming van de persoonlijke levenssfeer ondergeschikt is aan de vrijheid van drukpers, dient dan ook ontkennend te worden beantwoord.

Wel hebben wij overeenkomstig artikel 9 van de richtlijn afgewogen welke uitzonderingen met het oog op de vrijheid van meningsuiting moeten worden gecreëerd. Dit grondrecht is vastgelegd in artikel 7 Grondwet, artikel 10 EVRM en artikel 19 IVBPR en geldt ook voor journalisten die behoren tot hetgeen door de leden van de CDA-fractie is aangeduid met de roddel- en schandaalpers. Mede gelet op het belang van de vrijheid van meningsuiting voor het goed functioneren van de democratische samenleving hetgeen onder meer nadrukkelijk bevestiging vindt in de jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens menen wij dat de wetgever terughoudend dient te zijn met het stellen van beperkingen aan dit recht. Tegen deze achtergrond achten wij het ongewenst om de bepalingen van het wetsvoorstel onverkort van toepassing te laten zijn op journalistieke activiteiten. De beperkende voorschriften die voortvloeien uit de richtlijn zijn veelal een te vergaande belemmering voor dergelijke activiteiten. De in de richtlijn voorgeschreven meldings- en informatieverplichtingen zouden tot gevolg hebben dat de journalistieke vrijheid om gegevens te vergaren, te registreren en te analyseren als voorbereiding op eventuele publicaties, te zeer wordt beknut. Datzelfde geldt voor de uitoefening van het inzage- en correctierecht, het recht van verzet en de bevoegdheden van het College om bijvoorbeeld voorafgaand onderzoek te doen. De betreffende onderdelen van het wetsvoorstel zijn dan ook uitgezonderd.

Anderzijds zijn de bepalingen van het wetsvoorstel inzake aansprakelijkheid, sancties, beroep op de rechter, gedragscodes en beveiliging wel van toepassing. Voorts gelden voor de pers de algemene beginselen inzake gegevensverwerkingen zoals

neergelegd in artikel 6 en 7 van de richtlijn. Deze beginselen geven algemene zorgvuldigheidsgrenzen die ook degene die de gegevens verwerkt voor de hiervoor bedoelde doeleinden in acht heeft te nemen. Deze bepalingen gelden nadrukkelijk ook voor journalisten die werkzaam zijn in de door de leden van de CDA-fractie genoemde branche. De binnen het kader van deze bepalingen te maken afwegingen zullen naar onze verwachting in belangrijke mate aansluiten bij de huidige jurisprudentie.

III. CBP Richtsnoeren Publicatie van Persoonsgegevens op Internet - Staatscourant van 11 december 2007

Hoofdstuk IV: Toepasselijkheid uitzondering journalistieke doeleinden

De Wbp is slechts gedeeltelijk van toepassing op de verwerking van persoonsgegevens voor uitsluitend journalistieke, artistieke of literaire doeleinden. In deze richtsnoeren wordt alleen de journalistieke exceptie uitgewerkt, aangezien een beroep op artistieke of literaire doeleinden zelden voorkomt.

Artikel 3 Wbp is gebaseerd op artikel 9 van de algemene Europese privacyrichtlijn. De richtlijn stelt uitzonderingen voor de media verplicht, maar 'uitsluitend voor zover deze nodig blijken'. Dat betekent dat lidstaten uitsluitend in uitzonderingen moeten voorzien voor zover ze nodig blijken om een balans te vinden tussen bescherming van de persoonlijke levenssfeer en bescherming van de vrijheid van meningsuiting. Daarom zijn journalistieke publicaties niet vrijgesteld van de algemene zorgvuldigheidsvereisten uit de Wbp, evenals de plicht om maatregelen te treffen om de beveiliging van de verwerking te garanderen.

2 Afbakening journalistieke exceptie

Wanneer valt een publicatie op internet onder de journalistieke exceptie en in welke gevallen is daar geen sprake van? Vaststelling van de grens tussen journalistieke en niet-journalistieke uitingen is van groot belang om te bepalen wanneer het CBP handhavend kan optreden en wanneer andere fora bevoegd zijn, zoals de rechter of de Raad voor de Journalistiek.

3 Criteria om te beoordelen of de uitzondering van toepassing is

De publicatie van persoonsgegevens op internet valt onder de journalistieke exceptie als zij een uiting is van algemeen maatschappelijk belang die in journalistieke hoedanigheid wordt gedaan (dus niet perse als journalist). Of een uiting met recht en reden een uitsluitend journalistiek doelende beweert te dienen, dient te worden beoordeeld door de uiting in zijn context te bekijken en daarna tot een afweging van belangen te komen. Bij die beoordeling hanteert het CBP de volgende criteria:

- a. is de activiteit gericht op (objectieve) informatieverzameling en verstrekking?
- b. gaat het om een regelmatige bezigheid?
- c. gaat het erom iets van maatschappelijke strekking aan de orde te stellen?
- d. kent de publicatie een recht van repliek of rectificatie achteraf?

Alleen als een publicatie aan alle vier criteria voldoet, is de journalistieke exceptie in ieder geval van toepassing.

4. Archivering van journalistieke publicaties

Als de publicatie onder de journalistieke exceptie valt, mag de publicatie ook op internet worden gearchiveerd, inclusief bijzondere persoonsgegevens. De journalistieke exceptie werkt 'door' in verdere verwerkingen die plaatsvinden bij bibliotheken en archieven, mits de exploitatie een journalistiek, artistiek of literair doelende dient.

Als een archief met journalistieke publicaties voor andere doeleinden wordt geëxploiteerd, vervalt de exceptie. Bij publicatie op internet van journalistieke archieven met persoonsgegevens is het van belang onderscheid te maken tussen het eerste journalistieke belang van openbaarmaking en het tweede belang van het archiveringsdoelende. De verantwoordelijke dient af te wegen voor welke doelgroep hij het archief openstelt en gedurende welke termijn. Ongeacht de toepasselijkheid van de journalistieke exceptie blijven immers de vereisten uit de Wbp van kracht om geen onjuiste of bovenmatige gegevens te publiceren en om behoorlijk en zorgvuldig te werk te gaan.

IV. 25/01/2012 : Impact Assessment /* SEC/2012/0072 final */ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52012SC0072>

10.2.2. Freedom of expression

According to the Directive, should it be necessary to reconcile the right to privacy with the rules governing freedom of expression, Member States shall provide for exemptions or derogations in the national laws for the processing of personal data for solely journalistic purposes, artistic or literary expression (Article 9). However, the Directive does not provide

guidance on what is "necessary" in order to reconcile the right to privacy with the rules governing freedom of expression. As regards this exemption, also, the ECJ held that processing of personal data must be considered as "solely for journalistic purposes" if the sole object of those activities is the *disclosure of information, opinions or ideas to the public*, and that also personal data files which contain solely, and in unaltered form, material that has already been published in the media, fall within the scope of application of the Directive.²⁰ In its case law, the ECJ stressed the margin for manoeuvre of Member States to determine how, in any particular case, a fair balance between freedom of expression and privacy should be achieved, provided that the right to freedom of expression and freedom to receive and impart information is taken into account, and that any such national decision would have to be proportionate in relation to those rights.²¹

In practice, this provision is applied quite differently in the Member States. The need to *extend the exception to everyone and not just to journalists*, artists or writers is recognised particularly clearly by Denmark and Sweden, where the data protection law does not apply to the extent of violating the freedom of expression. On the other hand, Luxembourg's law contains the caveat that "without prejudice to the rules in the legislation on mass communication media", thus focussing on the mass media rather than on non-journalists. It provides specific rules on informing the data subject, on the right of access, on transfers to third countries and – to the extent that they relate to matters "manifestly made public by the data subject" – on the processing of sensitive data. Italian law provides that data on private matters may only be reported if there is a "substantial public interest", unless the data subject has made the data public, or if their publication is justified in view of the public conduct of the data subject.

Austrian law focuses on whether it is "necessary to fulfil the information-providing task of media companies, media service providers and their employees". Spanish law does not refer to freedom of expression, but contains certain provisions relaxing its rules with regard to the processing of data derived from "publicly accessible sources". In France, there are a number of exemptions for the media and for literary or artistic expression, explicitly stressing that these exemptions are without prejudice to the rules in civil and criminal law of defamation. In Germany, the "media privilege" does not exempt the media from the data protection requirements, but recognises that the interests of data subjects and controllers must be balanced differently in this context. In other Member States (e.g. Belgium, Netherlands, Portugal), the exemptions relate to a more limited range of provisions. Belgian law spells out that issues such as the protection of sources, or whether the normal rules would hamper the collection of information, should be taken into account. The UK and the Irish law impose the requirement that the controller "reasonably believes" that the processing is "in the public interest", thus leaving, in practice, the emphasis on self-regulatory control of the press. In Greece, the law only grants an exemption from the obligation to inform data subjects, and then only if the data subjects are "public figures". Apart from these widely different approaches in national legislation, in several Member States "non-professionals" such as SNS users and "bloggers" are not covered by exemptions in relation to freedom of expression, despite the fact that their "user-generated" information will, to a significant extent, provide information to the public.

As regards the disclosure of information to the public or to third parties, the ECJ has made it clear that no automatic priority can be conferred to the objective of transparency over the right of personal data, and that the disclosure of documents involving personal data would require demonstrating the necessity for their disclosure on compelling legitimate grounds.

Both the "household exemptions" and exemptions in relation to freedom of expression create increasing uncertainty in particular as regards the processing of data by users of social networks. The limitations of "purely personal or household activities" and the application of data protection rules for disclosing to the public information, opinions or ideas, in relation to the freedom of expression should be clarified.

V. Algemene Verordening Gegevensbescherming (Verordening EU 2016/679 van 27 april 2016)

Considerans (153)

In de wetgeving van de lidstaten moeten de regels betreffende de vrijheid van meningsuiting en van informatie, met inbegrip van journalistieke, academische, artistieke en/of literaire uitdrukkingsvormen in overeenstemming worden gebracht met het recht op bescherming van persoonsgegevens uit hoofde van deze verordening. Voor de verwerking van persoonsgegevens enkel voor journalistieke doeleinden of ten behoeve van academische, artistieke en literaire uitdrukkingsvormen moeten afwijkingen van of uitzonderingen op een aantal bepalingen van deze verordening worden ingesteld, teneinde indien nodig het recht op bescherming van persoonsgegevens te verzoenen met het recht op de vrijheid van meningsuiting en van informatie, zoals dat in artikel 11 van het Handvest is vastgelegd. Dit dient met name te gelden voor de verwerking van persoonsgegevens voor audiovisuele doeleinden en in nieuws- en persarchieven. De lidstaten moeten derhalve wettelijke maatregelen treffen om de uitzonderingen en afwijkingen vast te stellen die nodig zijn om een evenwicht tussen die

²⁰ ECJ, Case C-73/07, *Satamedia*, 16.12.2008.

²¹ ECJ, Case C-101/01, *Bodil Lindqvist*, 6.11.2003.

grondrechten tot stand te brengen. De lidstaten dienen dergelijke uitzonderingen en afwijkingen vast te stellen met betrekking tot de algemene beginselen, de rechten van betrokkenen, de verwerkingsverantwoordelijke en de verwerker, de doorgifte van persoonsgegevens naar derde landen of internationale organisaties, de onafhankelijke toezichhoudende autoriteiten, samenwerking en coherentie, en betreffende specifieke situaties op het gebied van gegevensverwerking. Indien die uitzonderingen of afwijkingen per lidstaat verschillen, is het recht van de lidstaat waaraan de verwerkingsverantwoordelijke is onderworpen, van toepassing. Gelet op het belang van het recht van vrijheid van meningsuiting in elke democratische samenleving, dienen begrippen die betrekking hebben op die vrijheid, zoals journalistiek, ruim te worden uitgelegd.

Artikel 85 - Verwerking en vrijheid van meningsuiting en van informatie

1. De lidstaten brengen het recht op bescherming van persoonsgegevens overeenkomstig deze verordening wettelijk in overeenstemming met het recht op vrijheid van meningsuiting en van informatie, daaronder begrepen de verwerking voor journalistieke doeleinden en ten behoeve van academische, artistieke of literaire uitdrukkingvormen.

2. Voor verwerking voor journalistieke doeleinden of ten behoeve van academische, artistieke of literaire uitdrukkingvormen stellen de lidstaten uitzonderingen of afwijkingen vast van hoofdstuk II (beginselen), hoofdstuk III (rechten van de betrokkene), hoofdstuk IV (de verwerkingsverantwoordelijke en de verwerker), hoofdstuk V (doorgifte van persoonsgegevens naar derde landen of internationale organisaties), hoofdstuk VI (onafhankelijke toezichhoudende autoriteiten), hoofdstuk VII (samenwerking en coherentie) en hoofdstuk IX (specifieke gegevensverwerkingssituaties) indien deze noodzakelijk zijn om het recht op bescherming van persoonsgegevens in overeenstemming te brengen met de vrijheid van meningsuiting en van informatie.

3. Elke lidstaat deelt de Commissie de overeenkomstig lid 2 vastgestelde wetgevingsbepalingen mee, alsook onverwijld alle latere wijzigingen daarvan.

Het 'right to be forgotten' (RTBF) is als volgt geformuleerd:

Artikel 17 - Recht op gegevenswissing („recht op vergetelheid“)

1. De betrokkene heeft het recht van de verwerkingsverantwoordelijke zonder onredelijke vertraging wisseling van hem betreffende persoonsgegevens te verkrijgen en de verwerkingsverantwoordelijke is verplicht persoonsgegevens zonder onredelijke vertraging te wissen wanneer een van de volgende gevallen van toepassing is:

- a) de persoonsgegevens zijn niet langer nodig voor de doeleinden waarvoor zij zijn verzameld of anderszins verwerkt;
- b) de betrokkene trekt de toestemming waarop de verwerking overeenkomstig artikel 6, lid 1, punt a), of artikel 9, lid 2, punt a), berust, in, en er is geen andere rechtsgrond voor de verwerking;
- c) de betrokkene maakt overeenkomstig artikel 21, lid 1, bezwaar tegen de verwerking, en er zijn geen prevalerende dwingende gerechtvaardigde gronden voor de verwerking, of de betrokkene maakt bezwaar tegen de verwerking overeenkomstig artikel 21, lid 2;
- d) de persoonsgegevens zijn onrechtmatig verwerkt;
- e) de persoonsgegevens moeten worden gewist om te voldoen aan een in het Unierecht of het lidstatelijke recht neergelegde wettelijke verplichting die op de verwerkingsverantwoordelijke rust;
- f) de persoonsgegevens zijn verzameld in verband met een aanbod van diensten van de informatiemaatschappij als bedoeld in artikel 8, lid 1.

2. Wanneer de verwerkingsverantwoordelijke de persoonsgegevens openbaar heeft gemaakt en overeenkomstig lid 1 verplicht is de persoonsgegevens te wissen, neemt hij, rekening houdend met de beschikbare technologie en de uitvoeringskosten, redelijke maatregelen, waaronder technische maatregelen, om verwerkingsverantwoordelijken die de persoonsgegevens verwerken, ervan op de hoogte te stellen dat de betrokkene de verwerkingsverantwoordelijken heeft verzocht om iedere koppeling naar, of kopie of reproductie van die persoonsgegevens te wissen.

3. De leden 1 en 2 zijn niet van toepassing voor zover verwerking nodig is:

- a) voor het uitoefenen van het recht op vrijheid van meningsuiting en informatie;
- b) voor het nakomen van een in een het Unierecht of het lidstatelijke recht neergelegde wettelijke verwerkingsverplichting die op de verwerkingsverantwoordelijke rust, of voor het vervullen van een taak van algemeen belang of het uitoefenen van het openbaar gezag dat aan de verwerkingsverantwoordelijke is verleend;
- c) om redenen van algemeen belang op het gebied van volksgezondheid overeenkomstig artikel 9, lid 2, punten h) en i), en artikel 9, lid 3;

d) met het oog op archivering in het algemeen belang, wetenschappelijk of historisch onderzoek of statistische doeleinden overeenkomstig artikel 89, lid 1, voor zover het in lid 1 bedoelde recht de verwezenlijking van de doeleinden van die verwerking onmogelijk dreigt te maken of ernstig in het gedrang dreigt te brengen;

e) voor de instelling, uitoefening of onderbouwing van een rechtsvordering.

De toelichting op dit 'right to be forgotten' luidt:

(65) Een betrokkene moet het recht hebben om hem betreffende persoonsgegevens te laten rectificeren en dient te beschikken over een „recht op vergetelheid” wanneer de bewaring van dergelijke gegevens inbreuk maakt op deze verordening die of op Unierecht of het lidstatelijk recht dat op de verwerkingsverantwoordelijke van toepassing is. Meer bepaald moeten betrokkenen het recht hebben hun persoonsgegevens te laten wissen en niet verder te laten verwerken wanneer de persoonsgegevens niet langer noodzakelijk zijn voor de doeleinden waarvoor zij zijn verzameld of anderszins verwerkt, wanneer de betrokkenen hun toestemming hebben ingetrokken of bezwaar maken tegen de verwerking van hun persoonsgegevens, of wanneer de verwerking van hun persoonsgegevens op een ander punt niet met deze verordening in overeenstemming is. Dat recht is met name relevant wanneer de betrokkene toestemming heeft gegeven als kind, toen hij zich nog niet volledig bewust was van de verwerkingsrisico's, en hij dergelijke persoonsgegevens later wil verwijderen, met name van het internet. De betrokkene dient dat recht te kunnen uitoefenen niettegenstaande het feit dat hij geen kind meer is. Het dient echter rechtmatig te zijn persoonsgegevens langer te bewaren wanneer dat noodzakelijk is voor de uitoefening van het recht op vrijheid van meningsuiting en van informatie, voor de nakoming van een wettelijke verplichting, voor de uitvoering van een taak in het algemeen belang of in het kader van de uitoefening van het openbaar gezag dat aan de verwerkingsverantwoordelijke is verleend, om redenen van algemeen belang op het vlak van volksgezondheid, met het oog op archivering in het algemeen belang, wetenschappelijk of historisch onderzoek of statistische doeleinden of voor de vaststelling, uitoefening of onderbouwing van een rechtsvordering.

(66) Ter versterking van het recht op vergetelheid in de onlineomgeving, dient het recht op wissing te worden uitgebreid door de verwerkingsverantwoordelijke die persoonsgegevens openbaar heeft gemaakt te verplichten de verwerkingsverantwoordelijken die deze persoonsgegevens verwerken, ervan op de hoogte te stellen dat de betrokkene heeft verzocht om het wissen van links naar, of kopieën of reproducties van die persoonsgegevens. Die verwerkingsverantwoordelijke dient daarbij, met inachtneming van de beschikbare technologie en de middelen waarover hij beschikt, redelijke maatregelen te nemen, waaronder technische maatregelen, om de verwerkingsverantwoordelijken die de persoonsgegevens verwerken, over het verzoek van de betrokkene te informeren.

De volgende artikelen zouden volgens het wetsontwerp in Nederland op journalistiek van toepassing worden:

HOOFDSTUK II

Beginselen

Artikel 5 - Beginselen inzake verwerking van persoonsgegevens

1. Persoonsgegevens moeten:

a) worden verwerkt op een wijze die ten aanzien van de betrokkene rechtmatig, behoorlijk en transparant is („rechtmatigheid, behoorlijkheid en transparantie”);

b) voor welbepaalde, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden worden verzameld en mogen vervolgens niet verder op een met die doeleinden onverenigbare wijze worden verwerkt; de verdere verwerking met het oog op archivering in het algemeen belang, wetenschappelijk of historisch onderzoek of statistische doeleinden wordt overeenkomstig artikel 89, lid 1, niet als onverenigbaar met de oorspronkelijke doeleinden beschouwd („doelbinding”);

c) toereikend zijn, ter zake dienend en beperkt tot wat noodzakelijk is voor de doeleinden waarvoor zij worden verwerkt („minimale gegevensverwerking”);

d) juist zijn en zo nodig worden geactualiseerd; alle redelijke maatregelen moeten worden genomen om de persoonsgegevens die, gelet op de doeleinden waarvoor zij worden verwerkt, onjuist zijn, onverwijd te wissen of te rectificeren („juistheid”);

e) worden bewaard in een vorm die het mogelijk maakt de betrokkenen niet langer te identificeren dan voor de doeleinden waarvoor de persoonsgegevens worden verwerkt noodzakelijk is; persoonsgegevens mogen voor langere perioden worden opgeslagen voor zover de persoonsgegevens louter met het oog op archivering in het algemeen belang, wetenschappelijk of historisch onderzoek of statistische doeleinden worden verwerkt overeenkomstig artikel 89, lid 1, mits de bij deze

verordening vereiste passende technische en organisatorische maatregelen worden getroffen om de rechten en vrijheden van de betrokkene te beschermen („opslagbeperking”);

f) door het nemen van passende technische of organisatorische maatregelen op een dusdanige manier worden verwerkt dat een passende beveiliging ervan gewaarborgd is, en dat zij onder meer beschermd zijn tegen ongeoorloofde of onrechtmatige verwerking en tegen onopzettelijk verlies, vernietiging of beschadiging („integriteit en vertrouwelijkheid”).

2. De verwerkingsverantwoordelijke is verantwoordelijk voor de naleving van lid 1 en kan deze aantonen („verantwoordingsplicht”).

Artikel 6 - Rechtmatigheid van de verwerking

1. De verwerking is alleen rechtmatig indien en voor zover aan ten minste een van de onderstaande voorwaarden is voldaan:

a) de betrokkene heeft toestemming gegeven voor de verwerking van zijn persoonsgegevens voor een of meer specifieke doeleinden;

b) de verwerking is noodzakelijk voor de uitvoering van een overeenkomst waarbij de betrokkene partij is, of om op verzoek van de betrokkene vóór de sluiting van een overeenkomst maatregelen te nemen;

c) de verwerking is noodzakelijk om te voldoen aan een wettelijke verplichting die op de verwerkingsverantwoordelijke rust;

d) de verwerking is noodzakelijk om de vitale belangen van de betrokkene of van een andere natuurlijke persoon te beschermen;

e) de verwerking is noodzakelijk voor de vervulling van een taak van algemeen belang of van een taak in het kader van de uitoefening van het openbaar gezag dat aan de verwerkingsverantwoordelijke is opgedragen;

f) de verwerking is noodzakelijk voor de behartiging van de gerechtvaardigde belangen van de verwerkingsverantwoordelijke of van een derde, behalve wanneer de belangen of de grondrechten en de fundamentele vrijheden van de betrokkene die tot bescherming van persoonsgegevens nopen, zwaarder wegen dan die belangen, met name wanneer de betrokkene een kind is.

De eerste alinea, punt f), geldt niet voor de verwerking door overheidsinstanties in het kader van de uitoefening van hun taken.

2. De lidstaten kunnen specifiekere bepalingen handhaven of invoeren ter aanpassing van de manier waarop de regels van deze verordening met betrekking tot de verwerking met het oog op de naleving van lid 1, punten c) en e), worden toegepast; hiertoe kunnen zij een nadere omschrijving geven van specifieke voorschriften voor de verwerking en andere maatregelen om een rechtmatige en behoorlijke verwerking te waarborgen, ook voor andere specifieke verwerkingssituaties als bedoeld in hoofdstuk IX.

3. De rechtsgrond voor de in lid 1, punten c) en e), bedoelde verwerking moet worden vastgesteld bij:

a) Unierecht; of

b) lidstatelijk recht dat op de verwerkingsverantwoordelijke van toepassing is.

Het doel van de verwerking wordt in die rechtsgrond vastgesteld of is met betrekking tot de in lid 1, punt e), bedoelde verwerking noodzakelijk voor de vervulling van een taak van algemeen belang of voor de uitoefening van het openbaar gezag dat aan de verwerkingsverantwoordelijke is verleend. Die rechtsgrond kan specifieke bepalingen bevatten om de toepassing van de regels van deze verordening aan te passen, met inbegrip van de algemene voorwaarden inzake de rechtmatigheid van verwerking door de verwerkingsverantwoordelijke; de types verwerkte gegevens; de betrokkenen; de entiteiten waaraan en de doeleinden waarvoor de persoonsgegevens mogen worden verstrekt; de doelbinding; de opslagperioden; en de verwerkingsactiviteiten en -procedures, waaronder maatregelen om te zorgen voor een rechtmatige en behoorlijke verwerking, zoals die voor andere specifieke verwerkingssituaties als bedoeld in hoofdstuk IX. Het Unierecht of het lidstatelijke recht moet beantwoorden aan een doelstelling van algemeen belang en moet evenredig zijn met het nagestreefde gerechtvaardigde doel.

4. Wanneer de verwerking voor een ander doel dan dat waarvoor de persoonsgegevens zijn verzameld niet berust op toestemming van de betrokkene of op een Unierechtelijke bepaling of een lidstaatrechtelijke bepaling die in een democratische samenleving een noodzakelijke en evenredige maatregel vormt ter waarborging van de in artikel 23, lid 1,

bedoelde doelstellingen houdt de verwerkingsverantwoordelijke bij de beoordeling van de vraag of de verwerking voor een ander doel verenigbaar is met het doel waarvoor de persoonsgegevens aanvankelijk zijn verzameld onder meer rekening met:

- a) ieder verband tussen de doeleinden waarvoor de persoonsgegevens zijn verzameld, en de doeleinden van de voorgenomen verdere verwerking;
- b) het kader waarin de persoonsgegevens zijn verzameld, met name wat de verhouding tussen de betrokkenen en de verwerkingsverantwoordelijke betreft;
- c) de aard van de persoonsgegevens, met name of bijzondere categorieën van persoonsgegevens worden verwerkt, overeenkomstig artikel 9, en of persoonsgegevens over strafrechtelijke veroordelingen en strafbare feiten worden verwerkt, overeenkomstig artikel 10;
- d) de mogelijke gevolgen van de voorgenomen verdere verwerking voor de betrokkenen;
- e) het bestaan van passende waarborgen, waaronder eventueel versleuteling of pseudonimisering.

Artikel 7 - Voorwaarden voor toestemming

1. Wanneer de verwerking berust op toestemming, moet de verwerkingsverantwoordelijke kunnen aantonen dat de betrokkene toestemming heeft gegeven voor de verwerking van zijn persoonsgegevens.
2. Indien de betrokkene toestemming geeft in het kader van een schriftelijke verklaring die ook op andere aangelegenheden betrekking heeft, wordt het verzoek om toestemming in een begrijpelijke en gemakkelijk toegankelijke vorm en in duidelijke en eenvoudige taal zodanig gepresenteerd dat een duidelijk onderscheid kan worden gemaakt met de andere aangelegenheden. Wanneer een gedeelte van een dergelijke verklaring een inbreuk vormt op deze verordening, is dit gedeelte niet bindend.
3. [lid 3 zal niet van toepassing zijn volgens het wetsontwerp]
4. Bij de beoordeling van de vraag of de toestemming vrijelijk kan worden gegeven, wordt onder meer ten sterkste rekening gehouden met de vraag of voor de uitvoering van een overeenkomst, met inbegrip van een dienstenovereenkomst, toestemming vereist is voor een verwerking van persoonsgegevens die niet noodzakelijk is voor de uitvoering van die overeenkomst.

Artikel 8 - Voorwaarden voor de toestemming van kinderen met betrekking tot diensten van de informatiemaatschappij

1. Wanneer artikel 6, lid 1, punt a), van toepassing is in verband met een rechtstreeks aanbod van diensten van de informatiemaatschappij aan een kind, is de verwerking van persoonsgegevens van een kind rechtmatig wanneer het kind ten minste 16 jaar is. Wanneer het kind jonger is dan 16 jaar is zulke verwerking slechts rechtmatig indien en voor zover de toestemming of machtiging tot toestemming in dit verband wordt verleend door de persoon die de ouderlijke verantwoordelijkheid voor het kind draagt.

De lidstaten kunnen dienaangaande bij wet voorzien in een lagere leeftijd, op voorwaarde dat die leeftijd niet onder 13 jaar ligt.

2. Met inachtneming van de beschikbare technologie doet de verwerkingsverantwoordelijke redelijke inspanningen om in dergelijke gevallen te controleren of de persoon die de ouderlijke verantwoordelijkheid voor het kind draagt, toestemming heeft gegeven of machtiging tot toestemming heeft verleend.
3. Lid 1 laat het algemene overeenkomstenrecht van de lidstaten, zoals de regels inzake de geldigheid, de totstandkoming of de gevolgen van overeenkomsten ten opzichte van kinderen, onverlet.

Artikel 11 - Verwerking waarvoor identificatie niet is vereist

1. Indien de doeleinden waarvoor een verwerkingsverantwoordelijke persoonsgegevens verwerkt, niet of niet meer vereisen dat hij een betrokkene identificeert, is hij niet verplicht om, uitsluitend om aan deze verordening te voldoen, aanvullende gegevens ter identificatie van de betrokkene bij te houden, te verkrijgen of te verwerken.
2. [lid 2 zal niet van toepassing zijn volgens het wetsontwerp]

Artikel 24 - Verantwoordelijkheid van de verwerkingsverantwoordelijke

1. Rekening houdend met de aard, de omvang, de context en het doel van de verwerking, alsook met de qua waarschijnlijkheid en ernst uiteenlopende risico's voor de rechten en vrijheden van natuurlijke personen, treft de verwerkingsverantwoordelijke passende technische en organisatorische maatregelen om te waarborgen en te kunnen

aantonen dat de verwerking in overeenstemming met deze verordening wordt uitgevoerd. Die maatregelen worden geëvalueerd en indien nodig geactualiseerd.

2. Wanneer zulks in verhouding staat tot de verwerkingsactiviteiten, omvatten de in lid 1 bedoelde maatregelen een passend gegevensbeschermingsbeleid dat door de verwerkingsverantwoordelijke wordt uitgevoerd.

3. Het aansluiten bij goedgekeurde gedragscodes als bedoeld in artikel 40 of goedgekeurde certificeringsmechanismen als bedoeld in artikel 42 kan worden gebruikt als element om aan te tonen dat de verplichtingen van de verwerkingsverantwoordelijke zijn nagekomen.

Artikel 25 - Gegevensbescherming door ontwerp en door standaardinstellingen

1. Rekening houdend met de stand van de techniek, de uitvoeringskosten, en de aard, de omvang, de context en het doel van de verwerking alsook met de qua waarschijnlijkheid en ernst uiteenlopende risico's voor de rechten en vrijheden van natuurlijke personen welke aan de verwerking zijn verbonden, treft de verwerkingsverantwoordelijke, zowel bij de bepaling van de verwerkingsmiddelen als bij de verwerking zelf, passende technische en organisatorische maatregelen, zoals pseudonimisering, die zijn opgesteld met als doel de gegevensbeschermingsbeginselen, zoals minimale gegevensverwerking, op een doeltreffende manier uit te voeren en de nodige waarborgen in de verwerking in te bouwen ter naleving van de voorschriften van deze verordening en ter bescherming van de rechten van de betrokkenen.

2. De verwerkingsverantwoordelijke treft passende technische en organisatorische maatregelen om ervoor te zorgen dat in beginsel alleen persoonsgegevens worden verwerkt die noodzakelijk zijn voor elk specifiek doel van de verwerking. Die verplichting geldt voor de hoeveelheid verzamelde persoonsgegevens, de mate waarin zij worden verwerkt, de termijn waarvoor zij worden opgeslagen en de toegankelijkheid daarvan. Deze maatregelen zorgen met name ervoor dat persoonsgegevens in beginsel niet zonder menselijke tussenkomst voor een onbeperkt aantal natuurlijke personen toegankelijk worden gemaakt.

3. Een overeenkomstig artikel 42 goedgekeurd certificeringsmechanisme kan worden gebruikt als element om aan te tonen dat aan de voorschriften van de leden 1 en 2 van dit artikel is voldaan.

Artikel 28 - Verwerker

1. Wanneer een verwerking namens een verwerkingsverantwoordelijke wordt verricht, doet de verwerkingsverantwoordelijke uitsluitend een beroep op verwerkers die afdoende garanties met betrekking tot het toepassen van passende technische en organisatorische maatregelen bieden opdat de verwerking aan de vereisten van deze verordening voldoet en de bescherming van de rechten van de betrokkene is gewaarborgd.

2. De verwerker neemt geen andere verwerker in dienst zonder voorafgaande specifieke of algemene schriftelijke toestemming van de verwerkingsverantwoordelijke. In het geval van algemene schriftelijke toestemming licht de verwerker de verwerkingsverantwoordelijke in over beoogde veranderingen inzake de toevoeging of vervanging van andere verwerkers, waarbij de verwerkingsverantwoordelijke de mogelijkheid wordt geboden tegen deze veranderingen bezwaar te maken.

3. De verwerking door een verwerker wordt geregeld in een overeenkomst of andere rechtshandeling krachtens het Unierecht of het lidstatelijke recht die de verwerker ten aanzien van de verwerkingsverantwoordelijke bindt, en waarin het onderwerp en de duur van de verwerking, de aard en het doel van de verwerking, het soort persoonsgegevens en de categorieën van betrokkenen, en de rechten en verplichtingen van de verwerkingsverantwoordelijke worden omschreven. Die overeenkomst of andere rechtshandeling bepaalt met name dat de verwerker:

a) de persoonsgegevens uitsluitend verwerkt op basis van schriftelijke instructies van de verwerkingsverantwoordelijke, onder meer met betrekking tot doorgiften van persoonsgegevens aan een derde land of een internationale organisatie, tenzij een op de verwerker van toepassing zijnde Unierechtelijke of lidstaatrechtelijke bepaling hem tot verwerking verplicht; in dat geval stelt de verwerker de verwerkingsverantwoordelijke, voorafgaand aan de verwerking, in kennis van dat wettelijk voorschrift, tenzij die wetgeving deze kennisgeving om gewichtige redenen van algemeen belang verbiedt;

b) waarborgt dat de tot het verwerken van de persoonsgegevens gemachtigde personen zich ertoe hebben verbonden vertrouwelijkheid in acht te nemen of door een passende wettelijke verplichting van vertrouwelijkheid zijn gebonden;

c) alle overeenkomstig artikel 32 vereiste maatregelen neemt;

d) aan de in de leden 2 en 4 bedoelde voorwaarden voor het in dienst nemen van een andere verwerker voldoet;

e) rekening houdend met de aard van de verwerking, de verwerkingsverantwoordelijke door middel van passende technische en organisatorische maatregelen, voor zover mogelijk, bijstand verleent bij het vervullen van diens plicht om verzoeken om uitoefening van de in hoofdstuk III vastgestelde rechten van de betrokkene te beantwoorden;

f) rekening houdend met de aard van de verwerking en de hem ter beschikking staande informatie de verwerkingsverantwoordelijke bijstand verleent bij het doen nakomen van de verplichtingen uit hoofde van de artikelen 32 tot en met 36;

g) na afloop van de verwerkingsdiensten, naargelang de keuze van de verwerkingsverantwoordelijke, alle persoonsgegevens wist of deze aan hem terugbezorgt, en bestaande kopieën verwijdert, tenzij opslag van de persoonsgegevens Unierechtelijk of lidstaatrechtelijk is verplicht;

h) de verwerkingsverantwoordelijke alle informatie ter beschikking stelt die nodig is om de nakoming van de in dit artikel neergelegde verplichtingen aan te tonen en audits, waaronder inspecties, door de verwerkingsverantwoordelijke of een door de verwerkingsverantwoordelijke gemachtigde controleur mogelijk maakt en eraan bijdraagt.

Waar het gaat om de eerste alinea, punt h), stelt de verwerker de verwerkingsverantwoordelijke onmiddellijk in kennis indien naar zijn mening een instructie inbreuk oplevert op deze verordening of op andere Unierechtelijke of lidstaatrechtelijke bepalingen inzake gegevensbescherming.

4. Wanneer een verwerker een andere verwerker in dienst neemt om voor rekening van de verwerkingsverantwoordelijke specifieke verwerkingsactiviteiten te verrichten, worden aan deze andere verwerker bij een overeenkomst of een andere rechtshandeling krachtens Unierecht of lidstatelijk recht dezelfde verplichtingen inzake gegevensbescherming opgelegd als die welke in de in lid 3 bedoelde overeenkomst of andere rechtshandeling tussen de verwerkingsverantwoordelijke en de verwerker zijn opgenomen, met name de verplichting afdoende garanties met betrekking tot het toepassen van passende technische en organisatorische maatregelen te bieden opdat de verwerking aan het bepaalde in deze verordening voldoet. Wanneer de andere verwerker zijn verplichtingen inzake gegevensbescherming niet nakomt, blijft de eerste verwerker ten aanzien van de verwerkingsverantwoordelijke volledig aansprakelijk voor het nakomen van de verplichtingen van die andere verwerker.

5. Het aansluiten bij een goedgekeurde gedragscode als bedoeld in artikel 40 of een goedgekeurd certificeringsmechanisme als bedoeld in artikel 42 kan worden gebruikt als element om aan te tonen dat voldoende garanties als bedoeld in de leden 1 en 4 van dit artikel worden geboden.

6. Onverminderd een individuele overeenkomst tussen de verwerkingsverantwoordelijke en de verwerker kan de in de leden 3 en 4 van dit artikel bedoelde overeenkomst of andere rechtshandeling geheel of ten dele gebaseerd zijn op de in de leden 7 en 8 van dit artikel bedoelde standaardcontractbepalingen, ook indien zij deel uitmaken van de certificering die door een verwerkingsverantwoordelijke of verwerker uit hoofde van de artikelen 42 en 43 is verleend.

7. De Commissie kan voor de in de leden 3 en 4 van dit artikel genoemde aangelegenheden en volgens de in artikel 93, lid 2, bedoelde onderzoeksprocedure standaardcontractbepalingen vaststellen.

8. Een toezichthoudende autoriteit kan voor de in de leden 3 en 4 van dit artikel genoemde aangelegenheden en volgens het in artikel 63 bedoelde coherentiemechanisme standaardcontractbepalingen opstellen.

9. De in de leden 3 en 4 bedoelde overeenkomst of andere rechtshandeling wordt in schriftelijke vorm, waaronder elektronische vorm, opgesteld.

10. Indien een verwerker in strijd met deze verordening de doeleinden en middelen van een verwerking bepaalt, wordt die verwerker onverminderd de artikelen 82, 83 en 84 met betrekking tot die verwerking als de verwerkingsverantwoordelijke beschouwd.

Artikel 29 - Verwerking onder gezag van de verwerkingsverantwoordelijke of de verwerker

De verwerker en eenieder die onder het gezag van de verwerkingsverantwoordelijke of van de verwerker handelt en toegang heeft tot persoonsgegevens, verwerkt deze uitsluitend in opdracht van de verwerkingsverantwoordelijke, tenzij hij Unierechtelijk of lidstaatrechtelijk tot de verwerking gehouden is.

Artikel 32 - Beveiliging van de verwerking

1. Rekening houdend met de stand van de techniek, de uitvoeringskosten, alsook met de aard, de omvang, de context en de verwerkingsdoeleinden en de qua waarschijnlijkheid en ernst uiteenlopende risico's voor de rechten en vrijheden van personen, treffen de verwerkingsverantwoordelijke en de verwerker passende technische en organisatorische maatregelen om een op het risico afgestemd beveiligingsniveau te waarborgen, die, waar passend, onder meer het volgende omvatten:

a) de pseudonimisering en versleuteling van persoonsgegevens;

b) het vermogen om op permanente basis de vertrouwelijkheid, integriteit, beschikbaarheid en veerkracht van de verwerkingsystemen en diensten te garanderen;

c) het vermogen om bij een fysiek of technisch incident de beschikbaarheid van en de toegang tot de persoonsgegevens tijdig te herstellen;

d) een procedure voor het op gezette tijdstippen testen, beoordelen en evalueren van de doeltreffendheid van de technische en organisatorische maatregelen ter beveiliging van de verwerking.

2. Bij de beoordeling van het passende beveiligingsniveau wordt met name rekening gehouden met de verwerkingsrisico's, vooral als gevolg van de vernietiging, het verlies, de wijziging of de ongeoorloofde verstrekking van of ongeoorloofde toegang tot doorgezonden, opgeslagen of anderszins verwerkte gegevens, hetzij per ongeluk hetzij onrechtmatig.

3. Het aansluiten bij een goedgekeurde gedragscode als bedoeld in artikel 40 of een goedgekeurd certificeringsmechanisme als bedoeld in artikel 42 kan worden gebruikt als element om aan te tonen dat de in lid 1 van dit artikel bedoelde vereisten worden nageleefd.

4. De verwerkingsverantwoordelijke en de verwerker treffen maatregelen om ervoor te zorgen dat iedere natuurlijke persoon die handelt onder het gezag van de verwerkingsverantwoordelijke of van de verwerker en toegang heeft tot persoonsgegevens, deze slechts in opdracht van de verwerkingsverantwoordelijke verwerkt, tenzij hij daartoe Unierechtelijk of lidstaatrechtelijk is gehouden.

Hoofdstuk IX – Bepalingen in verband met specifieke situaties op het gebied van gegevensverwerking

Artikel 85 - Verwerking en vrijheid van meningsuiting en van informatie

1. De lidstaten brengen het recht op bescherming van persoonsgegevens overeenkomstig deze verordening wettelijk in overeenstemming met het recht op vrijheid van meningsuiting en van informatie, daaronder begrepen de verwerking voor journalistieke doeleinden en ten behoeve van academische, artistieke of literaire uitdrukkingvormen.

2. Voor verwerking voor journalistieke doeleinden of ten behoeve van academische, artistieke of literaire uitdrukkingvormen stellen de lidstaten uitzonderingen of afwijkingen vast van hoofdstuk II (beginselen), hoofdstuk III (rechten van de betrokkene), hoofdstuk IV (de verwerkingsverantwoordelijke en de verwerker), hoofdstuk V (doorgifte van persoonsgegevens naar derde landen of internationale organisaties), hoofdstuk VI (onafhankelijke toezichhoudende autoriteiten), hoofdstuk VII (samenwerking en coherentie) en hoofdstuk IX (specifieke gegevensverwerkingssituaties) indien deze noodzakelijk zijn om het recht op bescherming van persoonsgegevens in overeenstemming te brengen met de vrijheid van meningsuiting en van informatie.

3. Elke lidstaat deelt de Commissie de overeenkomstig lid 2 vastgestelde wetgevingsbepalingen mee, alsook onverwijld alle latere wijzigingen daarvan.

Artikel 86 - Verwerking en recht van toegang van het publiek tot officiële documenten

Persoonsgegevens in officiële documenten die voor de uitvoering van een taak van algemeen belang in het bezit zijn van een overheidsinstantie, een overheidsorgaan of een particulier orgaan, mogen door de instantie of het orgaan in kwestie worden bekendgemaakt in overeenstemming met het Unierecht of het lidstatelijke recht dat op de overheidsinstantie of het orgaan van toepassing is, teneinde het recht van toegang van het publiek tot officiële documenten in overeenstemming te brengen met het recht op bescherming van persoonsgegevens uit hoofde van deze verordening.

Artikel 87 - Verwerking van het nationaal identificatienummer

De lidstaten kunnen de specifieke voorwaarden voor de verwerking van een nationaal identificatienummer of enige andere identificator van algemene aard nader vaststellen. In dat geval wordt het nationale identificatienummer of enige andere identificator van algemene aard alleen gebruikt met passende waarborgen voor de rechten en vrijheden van de betrokkene uit hoofde van deze verordening.

Artikel 88 - Verwerking in het kader van de arbeidsverhouding

1. Bij wet of bij collectieve overeenkomst kunnen de lidstaten nadere regels vaststellen ter bescherming van de rechten en vrijheden met betrekking tot de verwerking van de persoonsgegevens van werknemers in het kader van de arbeidsverhouding, in het bijzonder met het oog op aanwerving, de uitvoering van de arbeidsovereenkomst, met inbegrip van de naleving van wettelijke of uit collectieve overeenkomsten voortvloeiende verplichtingen, het beheer, de planning en de organisatie van de arbeid, gelijkheid en diversiteit op het werk, gezondheid en veiligheid op het werk, bescherming van de eigendom van de werkgever of de klant dan wel met het oog op de uitoefening en het genot van de met de arbeidsverhouding samenhangende individuele of collectieve rechten en voordelen, en met het oog op de beëindiging van de arbeidsverhouding.

2. Die regels omvatten passende en specifieke maatregelen ter waarborging van de menselijke waardigheid, de gerechtvaardigde belangen en de grondrechten van de betrokkene, met name wat betreft de transparantie van de

verwerking, de doorgifte van persoonsgegevens binnen een concern of een groepering van ondernemingen die gezamenlijk een economische activiteit uitoefenen en toezichtsystemen op het werk.

3. Elke lidstaat deelt de Commissie uiterlijk op 25 mei 2018 de overeenkomstig lid 1 vastgestelde wetgevingsbepalingen mee, alsook onverwijld alle latere wijzigingen daarvan.

Artikel 89 - Waarborgen en afwijkingen in verband met verwerking met het oog op archivering in het algemeen belang, wetenschappelijk of historisch onderzoek of statistische doeleinden

1. De verwerking met het oog op archivering in het algemeen belang, wetenschappelijk of historisch onderzoek of statistische doeleinden is onderworpen aan passende waarborgen in overeenstemming met deze verordening voor de rechten en vrijheden van de betrokkene. Die waarborgen zorgen ervoor dat er technische en organisatorische maatregelen zijn getroffen om de inachtneming van het beginsel van minimale gegevensverwerking te garanderen. Deze maatregelen kunnen pseudonimisering omvatten, mits aldus die doeleinden in kwestie kunnen worden verwezenlijkt. Wanneer die doeleinden kunnen worden verwezenlijkt door verdere verwerking die de identificatie van betrokkenen niet of niet langer toelaat, moeten zij aldus worden verwezenlijkt.

2. Wanneer persoonsgegevens met het oog op wetenschappelijk of historisch onderzoek of statistische doeleinden worden verwerkt, kan in het Unierecht of het lidstatelijke recht worden voorzien in afwijkingen van de in de artikelen 15, 16, 18 en 21 genoemde rechten, behoudens de in lid 1 van dit artikel bedoelde voorwaarden en waarborgen, voor zover die rechten de verwezenlijking van de specifieke doeleinden onmogelijk dreigen te maken of ernstig dreigen te belemmeren, en dergelijke afwijkingen noodzakelijk zijn om die doeleinden te bereiken.

3. Wanneer persoonsgegevens met het oog op archivering in het algemeen belang worden verwerkt, kan in het Unierecht of het lidstatelijke recht worden voorzien in afwijkingen van de in de artikelen 15, 16, 18, 19, 20 en 21 genoemde rechten, behoudens de in lid 1 van dit artikel bedoelde voorwaarden en waarborgen, voor zover die rechten het verwezenlijken van de specifieke doeleinden onmogelijk dreigen te maken of ernstig dreigen te belemmeren, en dergelijke afwijkingen noodzakelijk zijn om die doeleinden te bereiken.

4. Wanneer verwerking als bedoeld in de leden 2 en 3 tegelijkertijd ook een ander doel dient, zijn de afwijkingen uitsluitend van toepassing op verwerking voor de in die leden bedoelde doeleinden.

Artikel 90 - Geheimhoudingsplicht

1. Wanneer dit noodzakelijk en evenredig is om het recht op bescherming van persoonsgegevens in overeenstemming te brengen met de geheimhoudingsplicht kunnen de lidstaten specifieke regels vaststellen voor de in artikel 58, lid 1, punten e) en f), bedoelde bevoegdheden van de toezichthoudende autoriteiten in verband met de verwerkingsverantwoordelijken of verwerkers die krachtens het Unierecht, het lidstatelijke recht of door nationale bevoegde instanties vastgestelde regelgeving, aan het beroepsgeheim of aan een andere gelijkwaardige geheimhoudingsplicht onderworpen zijn. Die regels gelden uitsluitend met betrekking tot persoonsgegevens die de verwerkingsverantwoordelijke of de verwerker in het kader van een onder die geheimhoudingsplicht vallende activiteit heeft ontvangen of verkregen.

2. Elke lidstaat deelt de Commissie uiterlijk op 25 mei 2018 de regels mee die hij heeft vastgesteld overeenkomstig lid 1, alsmede onverwijld alle wijzigingen daarvan.

Artikel 91 - Bestaande gegevensbeschermingsregels van kerken en religieuze verenigingen

1. Wanneer kerken en religieuze verenigingen of gemeenschappen in een lidstaat op het tijdstip van de inwerkingtreding van deze verordening uitgebreide regels betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met verwerking toepassen, kunnen die regels van toepassing blijven, mits zij in overeenstemming worden gebracht met deze verordening.

2. Kerken en religieuze verenigingen die overeenkomstig lid 1 van dit artikel uitgebreide regels hanteren, zijn onderworpen aan toezicht door een onafhankelijke toezichthoudende autoriteit, die specifiek kan zijn, op voorwaarde dat de autoriteit voldoet aan de voorwaarden die zijn vastgesteld in hoofdstuk VI van deze verordening.

VI. Handvest van de grondrechten van de Europese Unie

Artikel 7 - Eerbiediging van het privé-leven en het familie- en gezinsleven

Eenieder heeft recht op eerbiediging van zijn privé-leven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn communicatie.

Artikel 8 - Bescherming van persoonsgegevens

1. Eenieder heeft recht op bescherming van de hem betreffende persoonsgegevens.

2. Deze gegevens moeten eerlijk worden verwerkt, voor bepaalde doeleinden en met toestemming van de betrokkene of op basis van een andere gerechtvaardigde grondslag waarin de wet voorziet. Eenieder heeft recht op toegang tot de over hem verzamelde gegevens en op rectificatie daarvan.

3. Een onafhankelijke autoriteit ziet toe op de naleving van deze regels.

Artikel 11 - Vrijheid van meningsuiting en van informatie

1. Eenieder heeft recht op vrijheid van meningsuiting. Dit recht omvat de vrijheid een mening te koesteren en de vrijheid om inlichtingen of denkbeelden te ontvangen of te verstrekken, zonder inmenging van enig openbaar gezag en ongeacht grenzen.

2. De vrijheid en de pluriformiteit van de media worden geëerbiedigd.

VII. Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens

Artikel 8 – Recht op eerbiediging van privé-, familie- en gezinsleven

1. Een ieder heeft het recht op respect voor zijn privé leven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie.

2. Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

Artikel 10 – Vrijheid van meningsuiting

1. Een ieder heeft recht op vrijheid van meningsuiting. Dit recht omvat de vrijheid een mening te koesteren en de vrijheid om inlichtingen of denkbeelden te ontvangen of te verstrekken, zonder inmenging van enig openbaar gezag en ongeacht grenzen. Dit artikel belet Staten niet radio-, omroep-, en bioscoop- of televisieondernemingen te onderwerpen aan een systeem van vergunningen.

2. Daar de uitoefening van deze vrijheden plichten en verantwoordelijkheden met zich brengt, kan zij worden onderworpen aan bepaalde formaliteiten, voorwaarden, beperkingen of sancties, die bij de wet zijn voorzien en die in een democratische samenleving noodzakelijk (proportioneel en subsidiair) zijn in het belang van de nationale veiligheid, territoriale integriteit of openbare veiligheid, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden, de bescherming van de goede naam of de rechten van anderen, om de verspreiding van vertrouwelijke mededelingen te voorkomen of om het gezag en de onpartijdigheid van de rechterlijke macht te waarborgen.

VIII. Het wetsontwerp voor de Uitvoeringswet zoals in consultatie gegeven

Het ter consultatie voorgelegde wetsontwerp bevat het volgende concept-artikel over de uitzondering voor journalistiek:

Artikel 41

1. Deze wet is niet van toepassing op de verwerking van persoonsgegevens voor uitsluitend journalistieke doeleinden en ten behoeve van academische, artistieke of literaire uitdrukkingvormen, behoudens de bepalingen van hoofdstuk 1.

2. De navolgende hoofdstukken en artikelen van de verordening zijn niet van toepassing op de verwerking van persoonsgegevens voor uitsluitend journalistieke doeleinden en ten behoeve van academische, artistieke of literaire uitdrukkingvormen:

- a. artikel 7, derde lid, en artikel 11, tweede lid,
- b. hoofdstuk III,
- c. hoofdstuk IV, met uitzondering van de artikelen 24, 25, 28, 29 en 32,
- d. hoofdstuk V,
- e. hoofdstuk VI, en
- f. hoofdstuk VII.

3. De artikelen 9 en 10 van de verordening zijn niet van toepassing voor zover dit noodzakelijk is voor het journalistieke doel of de academische, artistieke of literaire uitdrukkingvorm.

De relevante passages uit het concept voor de Memorie van Toelichting bij het in consultatie gegevens wetsontwerp luiden:

4.7 Vrijheid van meningsuiting en van informatie

Artikel 85 van de verordening bevat een specifieke bepaling met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens en de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van informatie. Op grond van het eerste lid zijn lidstaten verplicht om het recht op

bescherming van persoonsgegevens in overeenstemming te brengen met de vrijheid van meningsuiting en van informatie. De vrijheid van meningsuiting is verankerd in artikel 10 EVRM, artikel 19 IVBPR en artikel 7 van de Grondwet. Uit de jurisprudentie van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens volgt dat de wetgever buitengewoon terughoudend dient te zijn met het stellen van beperkingen aan de vrijheid van meningsuiting, nu dit recht van wezenlijk belang is met het oog op het goed functioneren van een democratische samenleving.

Wanneer persoonsgegevens voor journalistieke doeleinden of ten behoeve van academische, artistieke of literaire uitdrukkingvormen worden verwerkt, kan er sprake zijn van een botsing tussen enerzijds het recht op bescherming van persoonsgegevens en anderzijds de vrijheid van meningsuiting en van informatie. Het is dan ook onwenselijk om de verordening onverkort van toepassing te laten zijn op journalistieke, academische, artistieke of literaire activiteiten. Op basis van het tweede lid van artikel 85 zijn de lidstaten derhalve verplicht om te voorzien in uitzonderingen of afwijkingen van de verordening voor deze specifieke categorieën gegevensverwerkingen. Daarbij geldt het in de jurisprudentie bevestigde uitgangspunt dat er tussen grondrechten geen rangorde bestaat: in algemene zin heeft geen van beide rechten voorrang. Het is aan de nationale wetgever om af te wegen welke uitzonderingen moeten worden gecreëerd om de grondrechten met elkaar te verzoenen. In de artikelsgewijze toelichting is uitgebreid ingegaan op de wijze waarop aan deze bepaling invulling is gegeven.

Artikel 41

Artikel 85, tweede lid van de verordening verplicht staten ertoe om uitzonderingen of afwijkingen van de belangrijkste materieelrechtelijke bepalingen van de verordening vast te stellen voor verwerking voor journalistieke doeleinden of ten behoeve van academische, artistieke of literaire uitdrukkingvormen. In artikel 9 van de richtlijn was een vergelijkbare verplichting opgenomen voor de lidstaten om een uitzonderingsregeling te treffen voor de journalistiek. Aan deze verplichting werd uitvoering gegeven in artikel 3 van de Wbp. De betreffende bepalingen uit de richtlijn en de verordening lijken op elkaar, maar er zijn ook enkele verschillen.

Ten eerste wordt in de verordening, naast gegevensverwerkingen ten behoeve van artistieke en literaire doeleinden, ook gegevensverwerking in het kader van academische uitdrukkingvormen expliciet genoemd. Voor het overige is de reikwijdte van de beide bepalingen gelijk. Hoewel de verordening hiertoe niet verplicht, is ervoor gekozen om deze verbreding mee te nemen in deze wet. Grondrechtelijke bescherming van de persvrijheid omvat in Europees verband namelijk de uitingvrijheid in brede zin, blijkens artikel 10 EVRM, waaronder de vrijheid om inlichtingen te ontvangen of te verstrekken.

In de verordening worden gegevensverwerkingen voor academische, artistieke en journalistieke doeleinden, zoals gegevensverwerkingen die plaatsvinden bij universiteiten, bibliotheken en musea, op één lijn geplaatst met journalistieke gegevensverwerkingen. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan verwerkingen die de Koninklijke Bibliotheek uitvoert ten behoeve van haar wettelijke taken op grond van onder meer artikel 1.5 van de wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) en de artikelen 4, 5 en 9 van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob). Het past in de geest van deze ruime bescherming om gegevensverwerking ten behoeve van academische uitdrukkingvormen tevens expliciet in deze wet te noemen. Daarnaast ligt het ook in het licht van harmonisatie van terminologie voor de hand om dit element in de Nederlandse wetgeving op te nemen.

Een tweede verschil is dat de ruimte die de verordening voor afwijkingen laat niet geheel overeenkomt met de ruimte die de richtlijn biedt. Op een aantal punten laat de verordening meer ruimte. Om beide grondrechten met elkaar in balans te brengen, heeft de Nederlandse wetgever in artikel 3 Wbp invulling gegeven aan de ruimte voor afwijkingen van de richtlijn voor de journalistieke praktijk. Op grond van dit artikel zijn de volgende onderdelen van de Wbp van toepassing op verwerking van persoonsgegevens voor uitsluitend journalistieke, artistieke of literaire doeleinden:

- De algemene bepalingen en definities;
- De beginselen en grondslagen voor verwerking;
- Verplichtingen inzake zorg voor de gegevens, zoals technische en organisatorische maatregelen;
- De mogelijkheid om gedragscodes voor te leggen aan de Autoriteit Persoonsgegevens;
- Het recht op schadevergoeding wanneer een betrokkene schade lijdt;
- Het verbod om bijzondere persoonsgegevens te verwerken geldt niet voor zover dit noodzakelijk is voor het journalistieke, artistieke of literaire doel.

Artikel 85, tweede lid, van de verordening verplicht lidstaten ertoe voor verwerking voor journalistieke doeleinden of ten behoeve van academische, artistieke of literaire uitdrukkingvormen uitzonderingen of afwijkingen vast te stellen van de hoofdstukken II t/m VII en van hoofdstuk IX, indien deze noodzakelijk zijn om het recht op bescherming van persoonsgegevens

in overeenstemming te brengen met de vrijheid van meningsuiting en van informatie. Vanuit het oogpunt van beleidsneutrale implementatie is ervoor gekozen om het huidige regime voor journalistieke gegevensverwerkingen grotendeels te handhaven. Dit betekent dat de algemene bepalingen en definities (artikelen 1 t/m 4), de beginselen en grondslagen voor gegevensverwerking (artikelen 5 t/m 8), de plichten van de verwerkingsverantwoordelijke en verwerker (artikelen 24, 25, 28 en 29), de verplichting persoonsgegevens op een passende wijze te beveiligen (artikel 32) en bepalingen rond specifieke situaties op het gebied van gegevensverwerking (hoofdstuk IX) niet uitgezonderd worden voor journalistieke gegevensverwerking. Dit zijn onderwerpen die ook in de Wbp geregeld zijn en die onder het huidige regime niet zijn uitgezonderd voor de journalistiek.

Uitsluitend daar waar de ontwikkelingen in de jurisprudentie of de huidige praktijk daartoe noodzaak geven, worden de afwijkingsmogelijkheden verbreed. Om te beginnen wordt de mogelijkheid voor betrokkene om zijn of haar toestemming voor het verwerken van persoonsgegevens te allen tijde in te kunnen trekken (artikel 7, derde lid, van de verordening) uitgezonderd. Een eenmaal verkregen toestemming, bijvoorbeeld voor het publiceren of uitzenden van een gegeven interview, kan in beginsel niet worden ingetrokken. Dit is in lijn met de vaste jurisprudentie. Daarnaast zijn er bepalingen in de verordening die nieuw zijn of een andere formulering kennen ten opzichte van de richtlijn en de Wbp. Zo is in de verordening ook het toezicht op gedragscodes en certificering geregeld; de verordening kent, in tegenstelling tot artikel 25 van de Wbp, bijvoorbeeld een verplichting om een gedragscode voor te leggen aan de bevoegde toezichthoudende autoriteit. Dit verhoudt zich niet goed tot het feit dat de Autoriteit Persoonsgegevens niet bevoegd is om toezicht te houden op gegevensverwerkingen ten behoeve van journalistieke, artistieke of literaire doeleinden. Daarom worden de bepalingen over certificering en gedragscodes (artikelen 41 t/m 43) uitgezonderd. Dit laat onverlet dat het de partijen in het veld vrij staat om op vrijwillige basis gebruik te maken van gedragscodes en certificering. Deze instrumenten kunnen immers behulpzaam zijn, onder meer bij het voldoen aan de verplichtingen omtrent de beveiliging van persoonsgegevens. Ten slotte is ervoor gekozen om artikel 10 van de verordening, waarin geregeld is dat persoonsgegevens betreffende strafrechtelijke veroordelingen en strafbare feiten enkel onder strenge voorwaarden mogen worden verwerkt, buiten toepassing te laten, indien dit noodzakelijk is voor journalistieke doeleinden. Deze categorie persoonsgegevens betrof onder de Wbp geen afzonderlijke categorie, maar werd onder de bijzondere persoonsgegevens geschaard. Aangezien het verbod op verwerking van bijzondere persoonsgegevens onder het huidige regime niet van toepassing is als dit noodzakelijk is voor het journalistieke doel, betekent het creëren van een vergelijkbare afwijkingsmogelijkheid van artikel 9 en 10 van de verordening feitelijk een continuering van het huidige regime onder de Wbp.

De bepalingen van de verordening die wel van toepassing zijn op gegevensverwerking voor journalistieke, academische, artistieke of literaire doeleinden, kunnen in deze specifieke context een eigen betekenis krijgen, die recht doet aan de praktijk waarbinnen de verwerking plaatsvindt. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de betekenis van artikel 25 van de verordening, die voorschriften bevat omtrent gegevensbescherming door ontwerp- en door standaardinstellingen. In het tweede lid is bepaald dat maatregelen worden getroffen om ervoor te zorgen dat persoonsgegevens in beginsel niet zonder menselijke tussenkomst voor een onbeperkt aantal natuurlijke personen toegankelijk worden gemaakt. Er zijn in de journalistieke praktijk echter situaties denkbaar waarin zonder menselijke tussenkomst informatie toegankelijk wordt gemaakt die tevens persoonsgegevens bevat, zoals bij een journalistiek platform waarbij de reacties van bezoekers niet vooraf gemodereerd worden of het automatisch in een live-app weergeven wie er gescoord heeft tijdens een sportwedstrijd. Hoe meer de technologie doordringt in de journalistieke praktijk, hoe sneller dergelijke situaties kunnen ontstaan. Gelet op de formulering van de bepaling, namelijk dat persoonsgegevens in beginsel niet op deze wijze toegankelijk worden gemaakt, is er voldoende ruimte voor uitzonderingen binnen de journalistieke context.

Bijlage 2: Voorbeelden Nederlandse uitspraken over de Wbp en de uitingsvrijheid

1. X/Kleintje Muurkrant

In 2008 wees de rechter in kort geding de vorderingen van X om zijn persoonsgegevens uit een kritisch artikel over hem op de website ‘Kleintje Muurkrant’ te verwijderen toe.²² X baseerde zich louter op de Wbp. De Voorzieningenrechter oordeelde dat de berichtgeving strijdig was met de Richtsnoeren van het CBP, met name omdat geen sprake was van ‘een degelijke objectieve informatieverzameling en –verstrekking’.

Bijna drie jaar later kwam het Gerechtshof tot een andere conclusie.²³ Op grond van een belangenafweging aan de hand van een aantal genoemde omstandigheden komt het hof tot de conclusie dat de gewraakte publicaties van enkele jaren geleden niet onrechtmatig waren. Derhalve is ook niet aannemelijk geworden dat de artikelen op deze grond niet hadden mogen worden gearchiveerd op de website van gedaagde. Toestemming van eiser daarvoor op grond van de Wet bescherming persoonsgegevens was niet nodig, nu de beweringen over eiser in de artikelen noodzakelijk waren voor de behartiging van het gerechtvaardigde belang van gedaagde, terwijl het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer van X niet prevaleerde (artikel 8 sub f). Bij de belangenafweging stelt het hof voorop dat een publicatie over een persoon op Internet waarvan de onrechtmatigheid niet aannemelijk is geworden of is komen vast te staan, in beginsel op Internet mag worden gearchiveerd. Degene die het artikel archiveert dient hierbij echter wel behoorlijk en zorgvuldig om te gaan met de belangen van de desbetreffende persoon, bijvoorbeeld door af te wege voor welke doelgroep hij het archief opentstelt en gedurende welke termijn. Het Hof wijst de vorderingen van X alsnog af.

2. X/Kleinkindonbereikbaar.nl

Op de website kleinkindonbereikbaar.nl zetten opa’s en oma’s gegevens van hun kleinkinderen, waar ze geen contact mee (mogen) hebben. De ouders vorderen verwijdering van de persoonsgegevens van hun kinderen en van henzelf. De rechter veroordeelt de beheerder van de website om de persoonsgegevens op straffe van een dwangsom te verwijderen.²⁴ De rechter oordeelt dat de publicatie van de persoonsgegevens op de website een inbreuk vormen op het grondrecht van de ouders en hun kinderen op bescherming van hun persoonlijke levenssfeer, en weegt dit af tegen het recht op een vrije meningsuiting van de beheerder van de website. De Rechtbank oordeelt dat de beheerder van de website geen journalistiek belang heeft bij de publicatie. Een dergelijk belang zou relevant kunnen zijn, gezien de uitzondering opgenomen in artikel 9 Richtlijn 95/46, welk artikel geïmplementeerd is in artikel 3 Wbp en is toegelicht in de onder 5.11 genoemde Richtsnoeren van het Cbp. Het enkele feit dat gedaagde stelt aan de grootouders een “publicatiekanaal” te willen bieden, kan niet als een journalistiek doel worden aangemerkt.

Gedaagde heeft aangevoerd dat de gegevens niet door hem maar door de grootouders zijn ingevoerd, maar dit verweer faalt. Hij heeft immers zelf de grootouders daartoe uitgenodigd hoewel hij wist of had kunnen en moeten begrijpen dat de persoonsgegevens van de kleinkinderen en hun ouders daarmee onrechtmatig gepubliceerd zouden worden. Weliswaar heeft hij de grootouders er uitdrukkelijk op gewezen dat het ging om persoonsgegevens, maar nu hij daar verder niets aan heeft toegevoegd, is niet aannemelijk dat de grootouders de portee daarvan hebben begrepen, terwijl gedaagde dat als verantwoordelijke in de zin van de Wbp wél had kunnen en moeten begrijpen, mede gezien die genoemde uitdrukkelijke instructie aan de grootouders. Het invoeren van de gegevens door de grootouders dient derhalve voor rekening en risico van gedaagde te blijven. Het recht van gedaagde op een vrije meningsuiting moet hier derhalve wijken voor het recht van de kleinkinderen en hun ouders op bescherming van hun privacy. De vorderingen worden toegewezen.

3. X/Universiteitskrant Groningen

X heeft indertijd zijn medewerking verleend aan publicatie van een artikel in de Universiteitskrant. In dit artikel wordt hij met voor- en achternaam genoemd. Het artikel bevindt zich op de website van de Rijksuniversiteit Groningen, in het online archief van de Universiteitskrant. X heeft op grond van de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) verzocht zijn achternaam van de website te verwijderen. De rechtbank oordeelt dat in

²² Rechtbank Den Bosch, 4 juli 2008 (*X/De Stelling*).

²³ Hof ‘s-Hertogenbosch 1 februari 2011, ECLI:NL:GHSHE:2011:BP3921 (*De Stelling/X*).

²⁴ Rechtbank Utrecht, 3 juli 2009, ECLI:NL:RBUTR:2009:BJ1409 (*X/Kleinkindonbereikbaar.nl*)

het onderhavige geval de zogeheten "journalistieke exceptie" van artikel 3 van de Wbp van toepassing is, maar wijst de vordering op procesrechtelijke gronden af.²⁵

X gaat in beroep bij de Raad van State.²⁶ Die oordeelt dat de verwerking van de persoonsgegevens van X in het krantenbericht heeft plaatsgevonden voor journalistieke doeleinden. Zij betreft daarbij dat het artikel is geschreven door een persbureau, dat het is verschenen in verscheidene hogeschool- en universiteitskranten, dat in het artikel een onderwerp van maatschappelijke strekking aan de orde wordt gesteld en dat na de publicatie de mogelijkheid bestond op het artikel te reageren. Derhalve is op deze verwerking artikel 3, eerste lid, van de Wbp van toepassing. Artikel 3, eerste lid, is ook van toepassing op verdere verwerkingen die plaatsvinden in bibliotheken en archieven, mits de exploitatie een journalistiek doeleinde dient. Het online-archief van de Universiteitskrant bevat alle artikelen die in die krant zijn gepubliceerd. Plaatsing van het krantenbericht in het online-archief op de site van de Universiteitskrant is aan te merken als een verwerking van persoonsgegevens voor journalistieke doeleinden als bedoeld in deze bepaling. Het belang van een betrouwbaar en representatief archief rechtvaardigt de verwerking van zijn persoonsgegevens in het licht van de artikelen 6, 8, aanhef en onder f, 10, eerste lid, en 11, eerste lid van de Wbp. Voor zover X heeft aangevoerd dat zijn recht op bescherming van zijn persoonsgegevens en zijn privéleven als gewaarborgd in artikel 8 van het EVRM, artikel 9 van de Privacyrichtlijn en artikel 8, onder f, van de Wbp, wordt geschonden, overweegt de Afdeling dat gezien de beperkte aard van de mededelingen die over X met zijn instemming in het betreffende artikel in de Universiteitskrant zijn gedaan, zijn belang niet zodanig zwaar weegt dat het zou moeten prevaleren boven de belangen van de vrijheid van meningsuiting en de betrouwbaarheid en representativiteit van het archief. De Raad van State stelt de Universiteit in het gelijk: het archief hoeft niet te worden aangepast.

4. X/De Volkskrant

X probeert te voorkomen dat De Volkskrant onthult dat zij de persoon is die onder een bepaalde schuilnaam publiceert. De voorzieningenrechter komt na een afweging van de belangen tot de conclusie dat de vrijheid van meningsuiting van gedaagde hier zwaarder weegt dan het belang van eiseres bij bescherming van haar persoonlijke levenssfeer en het belang dat haar schuilnaam niet wordt onthuld vanwege het hieraan mogelijk verbonden gevaar.²⁷

De voorzieningenrechter volgt X ook niet in haar stelling dat de Volkskrant met het te publiceren artikel in strijd handelt met artikel 16 Wbp. Ten eerste is deze wet op grond van artikel 2 lid 1 niet van toepassing in het onderhavige geval omdat niet gesteld of gebleken is dat sprake is van geheel of gedeeltelijk geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens en evenmin van verwerking van persoonsgegevens die in een bestand zijn opgenomen. Hieronder wordt immers verstaan: "elk gestructureerd geheel van persoonsgegevens". Voorts wijst de rechter op artikel 3 Wbp, en met name lid 2 daarvan: het verbod om gevoelige persoonsgegevens te verwerken is niet van toepassing voor zover dit noodzakelijk is voor journalistieke doeleinden. De vorderingen van X worden afgewezen.

5. X/Nationaal Wanbetalersregister

De registratie van de handelsnaam en het kvk-nummer van de vennootschap onder firma van eiser in een door de Stichting Nationaal Wanbetalersregister in het leven geroepen en op haar website aangehouden 'nationaal wanbetalersregister' wordt onrechtmatig jegens eiser bevonden, nu het register een 'zwarte lijst' betreft en mede gelet op de onder andere in artikel 7, 8 en 11 van de Wbp neergelegde eisen van proportionaliteit en subsidiariteit voorshands moet worden aangenomen dat een zwarte lijst in ieder geval beperkt moet blijven tot een nauw omschreven kring van gebruikers en niet op internet voor een ieder toegankelijk mag worden gemaakt. Artikel 6 Wbp neemt tot uitgangspunt dat de verwerking van persoonsgegevens slechts is toegestaan indien dat in overeenstemming met de wet en op een behoorlijke en zorgvuldige wijze plaatsvindt. Op dat beginsel is in de Wbp een aantal uitzonderingen gemaakt.

De voorzieningenrechter²⁸ beoordeelt of het publiceren van de gegevens zoals de Stichting dat doet op haar website als "de verwerking van persoonsgegevens voor uitsluitend journalistieke (...) doeleinden" kan worden gezien. Daaronder is te verstaan activiteiten om het publiek te informeren over onderwerpen van maatschappelijk belang. Wanbetaling is op zichzelf een onderwerp van maatschappelijk belang. Het gaat bij de

²⁵ Rechtbank Den Haag, 28 oktober 2009, ECLI:NL:RBSGR:2009:BK1467 (X/Rijksuniversiteit Groningen).

²⁶ Raad van State, 8 september 2010 ECLI:NL:RVS:2010:BN6172 (X/Rijksuniversiteit Groningen).

²⁷ Rechtbank Amsterdam, 8 maart 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:BZ5860 (X/De Volkskrant).

²⁸ Rechtbank Amsterdam 12 september 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:5938 (X/Nationaal Wanbetalersregister).

activiteiten van de Stichting echter niet om het in het algemeen informeren van het publiek over wanbetaling, maar uitsluitend om het waarschuwen tegen concrete wanbetalers. Ook is geen sprake van de normale journalistieke werkzaamheden, zoals het verzamelen en analyseren en verwerken van informatie, het combineren van informatie uit verschillende bronnen en het presenteren van het resultaat van eigen meningsvorming, dat alles in de vorm van een zelf samengestelde tekst, met het doel een bijdrage te leveren aan het maatschappelijk debat. Hier wordt de aangeleverde informatie zonder verdere verwerking gepubliceerd. De voorzieningenrechter is dan ook van oordeel dat de journalistieke exceptie van artikel 3 Wbp niet van toepassing is. Hier is veeleer sprake van een ‘zwarte lijst’. Het doel van een zwarte lijst is bedrijven in staat te stellen te beoordelen of zij met een bepaalde persoon een overeenkomst willen aangaan. Dit is op zichzelf niet zonder meer ontoelaatbaar. Wel zal aan de meldingsplicht van artikel 27 e.v. Wbp moeten worden voldaan, terwijl het College bescherming persoonsgegevens (Cbp) hier een voorafgaand onderzoek zal moeten doen op grond van artikel 31 lid 1 onder c Wbp, aangezien de Stichting voornemens is ten behoeve van derden gegevens over onrechtmatig of hinderlijk gedrag te verwerken. De Voorzieningenrechter wijst de vorderingen van X toe.

6. X/Reformatorisch Dagblad (Erdee)

Erdee is uitgeefster van de krant Reformatorisch Dagblad. De krant heeft een artikel over X eerder vrijwillig gerectificeerd. X eist dat Erdee aan Google een instructie geeft waardoor de betreffende artikelen niet langer in de zoekresultaten voorkomen. De Rechtbank²⁹ oordeelt dat een krantenarchief worden aangemerkt als een verzameling persoonsgegevens als bedoeld in artikel 3 van de Richtlijn 95/46, indien de daarin opgenomen artikelen gegevens bevatten die zijn terug te voeren op individuele personen. Ook de beheerder van een dergelijk archief is daarom in beginsel aan te merken als een “voor de verwerking van de gegevens verantwoordelijke” in de zin van de Richtlijn. De normen van de Richtlijn zijn in die zin ook op de beheerder van het krantenarchief, in dit geval Erdee, van toepassing. Het is voor de beheerder van de website betrekkelijk eenvoudig om aan Google een instructie te geven waardoor de betreffende artikelen niet langer in de zoekresultaten voorkomen, aldus de rechter. Op de voet van artikel 9 van de richtlijn 95/46 moet worden beoordeeld of een bevel aan Erdee om een dergelijk verzoek aan de exploitant van de zoekmachine te doen, teneinde het recht op de persoonlijk levenssfeer beschermen, verzoend kan worden met de vrijheid van meningsuiting. Naar het oordeel van de rechtbank is dat het geval. Het artikel is in belangrijke mate negatief voor X en heeft betrekking op een ver verleden. De noodzaak om daarvan thans nog aan het publiek mededeling te doen is beperkt. Door het betreffende artikel in de zoekmachine op de bedoelde namen niet-traceerbaar te maken wordt slechts in beperkte mate de toegang tot het artikel beperkt. Bij zoeken op de site zelf blijft het artikel immers wel vindbaar. De Rechtbank wijst de vorderingen van X toe.

7. X/federatie-nabestaanden-gewedslachtoffers.nl

Eiser is veroordeeld wegens moord op zijn echtgenote. Gedaagden (twee verenigingen en een stichting, alsmede de vader van de vermoorde vrouw) stellen zich ten doel op te komen voor de belangen en de positie van nabestaanden van geweldsmisdrijven. Eiser wil dat zijn naam op internet niet in verband wordt gebracht met zijn daad, zoals gedaagden dat doen. De voorzieningenrechter acht het belang van gedaagden bij het uitoefenen van hun recht op vrije meningsuiting op de wijze waarop zij dat hier doen, op dit moment echter zwaarwegender dan het recht van eiser op bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer.³⁰ Er is geen strijd met de Wbp en ook anderszins handelen gedaagden niet onrechtmatig. De vorderingen worden afgewezen.

²⁹ Rechtbank Amsterdam 11 maart 2015, ECLI:NL:RBAMS:2015:1958 (X/Erdee).

³⁰ Rechtbank Noord-Nederland, 1 mei 2015, ECLI:NL:RBNNE:2015:2122 (X/federatie-nabestaanden-gewedslachtoffers.nl)